

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»

Al-Qaeda VS ISIS: 9/11 – Χαλιφάτο

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Μαρία Αρτσέτου

Αθήνα, 2019

Τριμελής Επιτροπή

Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Ανδρέας Γκόφας, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Ειρήνη Χειλά, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Μαρία Αρτσέτου, 2019

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Συντομογραφίες

ISIS: Islamic State of Iraq and Syria

IS: Islamic State

ΗΠΑ: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

FSA: Free Syrian Army

SDF: Syrian Democratic Forces

ISF: Iraqi Security Forces

Περιεχόμενα

Εικόνες.....	5
Περίληψη.....	6
Εισαγωγή.....	8
Al-Qaeda.....	10
Ίδρυση	10
Δομή, οργάνωση και στρατολόγηση μελών	11
Ιδεολογία και στόχοι.....	13
Χρηματοδότηση, σύμμαχοι, μέσα επικοινωνίας και προβολής	15
Τρόποι δράσης και διεξαγωγής επιθέσεων	16
9/11.....	18
Σχέδιο επίθεσης	18
Προετοιμασία επίθεσης	18
Εκτέλεση σχεδίου	21
Απολογισμός Επιθέσεων.....	27
Σημερινή κατάσταση.....	29
ISIS	30
Ίδρυση	30
Δομή, οργάνωση και στρατολόγηση μελών	32
Ιδεολογία και στόχοι.....	33
Χρηματοδότηση, σύμμαχοι, μέσα επικοινωνίας και προβολής	35
Τρόποι δράσης και διεξαγωγής επιθέσεων	37
Χαλιφάτο	38
2013-2014	38
2015.....	42
2016.....	45
2017-2018	46
Απολογισμός Χαλιφάτου και λόγοι πτώσης του	47
Σημερινή κατάσταση.....	49
Σύγκριση οργανώσεων	49
Συμπεράσματα.....	54
Βιβλιογραφία.....	56

Εικόνες

- Εικόνα 1: History, Διαθέσιμο στο: <https://www.history.com/topics/21st-century/9-11-attacks>, Updated: 11/9/19, Ανακτήθηκε: 28/10/19.....σελ.20
- Εικόνα 2: The Science of 9/11, Διαθέσιμο στο: <https://scienceof911.com.au/images/>, Ανακτήθηκε: 28/10/19.....σελ.22
- Εικόνα 3: The Press-Enterprise, Διαθέσιμο στο: <https://www.pe.com/2017/11/17/road-to-recovering-survivors-of-sept-11-oklahoma-city-terror-attacks-share-their-stories/>, Ανακτήθηκε: 28/10/19.....σελ.23
- Εικόνα 4: 9/11 Memorial & Museum, Διαθέσιμο στο: <https://www.911memorial.org/blog/it-was-american-experience-colonel-mark-lewiss-survival-pentagon>, Ανακτήθηκε: 28/10/19.....σελ.24
- Εικόνα 5: History, Διαθέσιμο στο: <https://www.history.com/news/911-heather-penney-united-flight-93>, Ανακτήθηκε: 28/10/19.....σελ.25
- Εικόνα 6: The Independent, Διαθέσιμο στο: <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-flag-what-do-the-words-mean-and-what-are-its-origins-10369601.html>, Ανακτήθηκε: 5/11/19.....σελ.31
- Εικόνα 7: BBC, Διαθέσιμο στο: <https://www.bbc.com/news/world-europe-34832512>, Ανακτήθηκε: 28/11/19.....σελ.45

Περίληψη

Στη σύγχρονη εποχή ανάμεσα στους σημαντικότερους δρώντες που επηρεάζουν σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό το παγκόσμιο γίνεσθαι κατατάσσονται οι τζιχαντιστικές τρομοκρατικές οργανώσεις, οι οποίες αποτελούν προϊόντα της ισλαμικής τρομοκρατίας που αναδύθηκε τη δεκαετία του 1980.

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να αναλύσει και να συγκρίνει τις δύο σημαντικότερες τρομοκρατικές οργανώσεις που άλλαξαν ριζικά την παγκόσμια ιστορία, την Al-Qaeda και το ISIS. Συγκεκριμένα, η εργασία θα καλύψει τόσο την ιστορική και οργανωτική διάσταση της κάθε οργάνωσης ξεχωριστά, όσο και το επιχειρησιακό τους επίπεδο, του οποίου αντικείμενο εξέτασης είναι η 9/11 της Al-Qaeda και το Χαλιφάτο του ISIS. Για την εξυπηρέτηση αυτού του σκοπού ακολουθήθηκε η μεθοδολογία της ποιοτικής έρευνας, με την συλλογή και την ανάλυση τεκμηρίων.

Η εξέλιξη των δύο οργανώσεων μας δείχνει πως πρόκειται για δύο διαφορετικές ομάδες, πέραν των κοινών σημείων που μοιράζονται. Τα αποτελέσματα των δράσεων τους εκτός από ανθρώπινες απώλειες και υλικές ζημιές, αναδιαμόρφωσαν το πλαίσιο της διεθνούς ασφάλειας και δημιούργησαν νέες προκλήσεις που ταλανίζουν έως σήμερα το παγκόσμιο κοινωνικοπολιτικό σύστημα. Παρά τις όποιες επιτυχίες στην αντιμετώπιση και περιθωριοποίηση των τρομοκρατικών οργανώσεων, η εξάλειψή τους δεν προβλέπεται εφικτή, εξαιτίας της βαριάς ιδεολογικής κληρονομιάς που έχουν αφήσει στις επόμενες γενιές.

Λέξεις κλειδιά: Τρομοκρατία, Al-Qaeda, ISIS, 9/11, Χαλιφάτο

Al-Qaeda VS ISIS: 9/11 – Caliphate

Maria Artsetou

Abstract

In the modern era, the jihadist terrorist organizations, which are products of Islamic terrorism that emerged in the 1980s, are among the most important actors that have a greater or smaller influence on world affairs.

The purpose of this dissertation is to analyze and compare the two most important terrorist organizations that have radically changed world history, Al Qaeda and ISIS. Specifically, the work will cover both the historical and organizational dimension of each organization separately, as well as its operational level, which is addressed by Al Qaeda's 9/11 and the ISIS Caliphate. To serve this purpose, the methodology of qualitative research was followed, with the collection and analysis of evidence.

The evolution of the two organizations shows us that they are two different groups, in addition to the common points they share. The results of their actions, besides human losses and material damage, have reshaped the international security framework and created new challenges that have so far affected the global socio-political system. Despite any successes in dealing with and marginalizing terrorist organizations, their elimination is not possible because of the heavy ideological legacies left by generations to come.

Keywords: Terrorism, Al-Qaeda, ISIS, 9/11, Caliphate

Εισαγωγή

Η λέξη τρομοκρατία χρησιμοποιείται για πρώτη φορά στη Γαλλική επανάσταση, ενώ από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα η λέξη αυτή άρχισε να χρησιμοποιείται ευρέως και σταδιακά απέκτησε ιδεολογικό περιεχόμενο. Πολλοί είναι οι δρώντες που προσπαθούν να δώσουν στον όρο τρομοκρατία συγκεκριμένο εννοιολογικό περιεχόμενο, όμως είναι ένας όρος τόσο πολυεπίπεδος που δεν υπάρχει ένας παγκοσμίως αποδεκτός ορισμός για την κατανόησή του (Μπόση, 2000).

Ως τρομοκρατικές ενέργειες ορίζονται: οι απαγωγές, οι βομβιστικές επιθέσεις, οι επιθέσεις σε εγκαταστάσεις, οι πειρατικές ενέργειες σε μέσα μεταφοράς, οι καταστάσεις ομηρίας, οι δολοφονίες, οι πυροβολισμοί και τα επεισόδια που αποτελούν παράνομες εκδηλώσεις ή προξενούν εκφοβισμό.

Οι μορφές βίας που βασίζονται στην θρησκευτική πίστη δεν είναι καινούριο φαινόμενο, αντίθετα η θρησκευτική διαπάλη περιείχε πάντοτε τη χρήση βίας και αυτό αφορά σχεδόν το σύνολο των θρησκειών. Σημαντικό μέρος της σύγχρονης τρομοκρατικής δραστηριότητας αποτελεί ο ισλαμικός εξτρεμισμός, ο οποίος έχει βαρύ ιδεολογικό υπόβαθρο και επιδίδεται σε πολύνεκρες τρομοκρατικές πράξεις (Μπόση, 2000).

Ο πόλεμος στο Αφγανιστάν εναντίον των Σοβιετικών, γνωστός και ως Σοβιετικό-αφγανικός πόλεμος, που ξεκίνησε το 1979, διήρκησε σχεδόν μια δεκαετία, προσελκύοντας 10.000-50.000 εθελοντές μουσουλμάνους από όλο τον κόσμο και αποτέλεσε την απαρχή της ισλαμικής τρομοκρατίας. Οι ΗΠΑ μπροστά στην απειλή της Σοβιετικής Ένωσης, κατάφεραν να ενώσουν εκατομμύρια μουσουλμάνους παγκοσμίως σε έναν ιερό πόλεμο (*τζιχάντ*) εναντίον της τελευταίας. Με την βοήθεια των ΗΠΑ, οι ονομαζόμενοι *μουτζαχεντίν*¹ κατάφεραν να πετύχουν την νίκη απέναντι σε μια υπερδύναμη της εποχής. Το αποτέλεσμα ήταν να ενεργοποιηθεί ένα αίσθημα υπεροχής, το ηθικό και η δύναμή τους να ενισχυθεί, ενώ αντιλήφθηκαν πως η ισλαμική πίστη μπορεί να επιφέρει και άλλες νίκες σε ισχυρότερες δυνάμεις (Παπασωτηρίου, 2009). Η κατάσταση αυτή οδήγησε στην ανάδυση και τη δημιουργία πολλών τζιχαντιστικών οργανώσεων, οι οποίες με κοινό παρανομαστή την πίστη τους στο Ισλάμ, μάχονται για την διατήρηση του αισθήματος υπεροχής απέναντι σε οποιαδήποτε απειλή, μέσω του ιερού πολέμου και των τρομοκρατικών ενεργειών.

---

¹ Μτφρ: Οι αντάρτες μαχητές των Ισλαμικών χωρών

Μέχρι σήμερα έχουν δράσει και δρουν παγκοσμίως δεκάδες τρομοκρατικές οργανώσεις, αλλά δύο είναι εκείνες που άλλαξαν μια για πάντα την παγκόσμια ιστορία και το παγκόσμιο γίνεσθαι. Ο λόγος για την Al-Qaeda και το ISIS, δύο τζιχαντιστικές, τρομοκρατικές οργανώσεις, οι δράσεις και τα αποτελέσματα των οποίων επηρέασαν άμεσα ή έμμεσα όλη την υφήλιο.

Η παρούσα εργασία έχει ως αντικείμενο να εξετάσει αυτές τις δύο οργανώσεις και να εντοπίσει τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ τους. Η εξέταση αφορά την ανάδυση, την εξέλιξη και την παρακμή τους, σε συνδυασμό με τις σημαντικότερες τρομοκρατικές δράσεις τους. Το πρώτο μέρος αναλύει τα βασικά επίπεδα της Al-Qaeda, συμπεριλαμβανομένης της ίδρυσης, της δομής, της οργάνωσης, της ιδεολογίας, της χρηματοδότησης και των τρόπων δράσεων της οργάνωσης. Στη συνέχεια εξετάζεται το επιχειρησιακό επίπεδο με αντικείμενο ανάλυσης την διεξαγωγή των επιθέσεων της 9/11. Συγκεκριμένα καταγράφονται η προετοιμασία και η εκτέλεση του σχεδίου και ο απολογισμός των επιθέσεων. Στο τέλος του κεφαλαίου γίνεται μικρή αναφορά και στην σημερινή κατάσταση της οργάνωσης. Το δεύτερο μέρος αφορά το ISIS και εξετάζονται τα αντίστοιχα επίπεδα της ίδρυσης, της δομής, της οργάνωσης, της ιδεολογίας, της χρηματοδότησης, και των τρόπων δράσεων του. Ακολουθεί η ανάλυση του επιχειρησιακού επιπέδου της και συγκεκριμένα παρουσιάζεται η εξάπλωση-πτώση του Χαλιφάτου. Αμέσως μετά παρατίθενται λίγα λόγια για την σημερινή κατάσταση του IS. Στη συνέχεια έπεται η σύγκριση των δύο οργανώσεων σε όλα τα προαναφερθέντα επίπεδα, ενώ στο τέλος παρατίθενται τα συμπεράσματα της εργασίας.

Al-Qaeda

Ίδρυση

Η απομάκρυνση των Σοβιετικών από την επικράτεια τους Αφγανιστάν εκμεταλλεύτηκε από τους Αμερικανούς, οι οποίοι εγκατέστησαν στρατιωτικές βάσεις σε σημαντικές περιοχές της Μέσης Ανατολής. Η ανάμιξη τους όμως, στα εσωτερικά των χωρών, άρχισε να δημιουργεί νέους επαναστάτες με αντιδυτικά αισθήματα (Gerges, 2011).

Ένας από αυτούς ήταν και ο Osama bin Mohammed bin Awad bin Laden, γνωστότερος με το όνομα Osama bin Laden, γεννημένος στην Σαουδική Αραβία από εύπορη οικογένεια. Πίστευε πως ο Σοβιετικό-αφγανικός πόλεμος και η εγκαθίδρυση μόνιμων στρατιωτικών βάσεων στην Σαουδική Αραβία ήταν μια αμερικανική συνωμοσία με απώτερο σκοπό τον έλεγχο μουσουλμανικών περιοχών και την εκμετάλλευση πετρελαϊκών πηγών. Ο Πόλεμος στον Κόλπο (1990-91) ενίσχυσε τις ήδη αντιδυτικές του απόψεις και τις μετέτρεψε σε εμφανή εχθρότητα. Θεωρούσε πως με αυτόν τον τρόπο οι ΗΠΑ πρόσβαλαν την τιμή της *umma*² και ορκίστηκε πως θα απομακρύνει τις δυνάμεις της από τις ιερές μουσουλμανικές πόλεις της Μέκκας και της Μεδίνας, ανεξαρτήτως χρόνου και κόστους (Gerges, 2011). Ο πλούτος, η επιρροή, το θάρρος και τα βαθιά του θρησκευτικά πιστεύω, τον ανέδειξαν στο τέλος του 1980, ως τον φυσικό ηγέτη των Αράβων μουτζαχεντίν.

Ο ίδιος μαζί με τον μέντορά του, τον μορφωμένο Abdullah Yusuf Azzam οραματίστηκαν μια οργάνωση όπου οι ενέργειες των μουτζαχεντίν θα μετατρέπονταν σε μάχες εκπροσωπώντας όλους τους καταπιεσμένους μουσουλμανικούς πληθυσμούς παγκοσμίως. Μέσω της δημιουργίας ενός χάσματος ανάμεσα στις ΗΠΑ και τον Ισλαμικό κόσμο, θα ανάγκαζαν τις ΗΠΑ να μάχονται στα πλαίσια του ασύμμετρου πολέμου και όχι της άμεσης αντιπαράθεσης, στην οποία το αμερικανικό πλεονέκτημα είναι ανυπέρβλητο. Γρήγορα, λοιπόν, αντιλήφθηκαν πως το κλειδί της επιτυχίας ήταν το διεθνικό τζιχάντ (Gunaratna, 2002). Η οργάνωση αυτή πήρε σάρκα και οστά και λανσαρίστηκε τον Φεβρουάριο του 1989 με το όνομα Qaedat al-Jihad³, γνωστότερη ως Al-Qaeda⁴ (McCants, 2017).

---

² Μτφρ: Η μουσουλμανική κοινότητα

³ Μτφρ: Η Βάση της Τζιχάντ

⁴ Μτφρ: Η Βάση

Η εκδίωξη του bin Laden από την Σαουδική Αραβία⁵, τον έφερε αντιμέτωπο με την αναζήτηση νέας βάσης σε δυσλειτουργικά κράτη, ώστε να μπορεί πιο ελεύθερα να εξελίξει την οργάνωσή του. Η πρώτη επιλογή ήταν το Σουδάν, στο οποίο έζησε με δύο ταυτότητες, ως τρομοκράτης και ως επιχειρηματίας, ιδρύοντας 30 περίπου εταιρείες (Gunaratna, 2002). Το 1996 το κράτος αναγκάστηκε να τον εκδιώξει μετά από πιέσεις των ΗΠΑ και της Σαουδικής Αραβίας (Παπασωτηρίου, 2009). Η απομάκρυνση του bin Laden από το Σουδάν, είχε ως αποτέλεσμα την μετακίνηση του ίδιου, αλλά και της Al-Qaeda στο Αφγανιστάν το 1996, από όπου ξεκίνησε η διαδικασία μετατροπής της σε μια συνεκτική διεθνική οργάνωση (Gerges, 2011).

Παρά την μεγάλη επιρροή που άσκησε ο Azzam στην σκέψη και τον λόγο του bin Laden και παρά το κοινό όραμά τους για την ίδρυση της οργάνωσης, γρήγορα άρχισαν να φαίνονται τα πρώτα σημάδια διαφωνίας ως προς την τακτική που θα έπρεπε να ακολουθήσει η Al-Qaeda. Η δολοφονία του Azzam το 1989, δημιούργησε ένα ιδεολογικό κενό, το οποίο όμως γρήγορα καλύφθηκε από τον Ayman al-Zawahiri, έναν έμπειρο μουσουλμάνο, που από την ηλικία των 15 ετών έχει συμμετάσχει σε ισλαμικές οργανώσεις, με μαεστρία στις μυστικές οργανώσεις (Wright, 2006). Ήταν ικανός να μετατρέπει σε πράξη τις ιδέες του bin Laden και να ενισχύσει την διεθνή επιρροή και το κύρος της οργάνωσης. Παρά τις διαφορετικές προσωπικότητες των δύο αντρών, η συμμαχία και η συνεργασία τους μετέτρεψε την Al-Qaeda σε μία από τις μεγαλύτερες τρομοκρατικές οργανώσεις που έχει γνωρίσει ποτέ η διεθνής σκηνή, η οποία στις 11/9/2001 εκτέλεσε τη μεγαλύτερη τρομοκρατική επίθεση στην παγκόσμια ιστορία.

Δομή, οργάνωση και στρατολόγηση μελών

Δεδομένου ότι η Al-Qaeda αποτελεί μια τρομοκρατική οργάνωση χωρίς προηγούμενο, η δομή και η οργάνωσή της είναι δύσκολο να εντοπιστούν. Απαρτίζεται από μια κεντρική και δυνατή βάση ανταρτοπόλεμου στο Αφγανιστάν, από ένα παγκόσμιο δίκτυο τρομοκρατικών δορυφόρων και από μια χαλαρή κοινοπραξία ανεξάρτητων διεθνικών τρομοκρατικών και αντάρτικων οργανώσεων.

Η δομή της είναι πυραμιδική, ώστε να είναι πιο εύκολη η διευθέτηση στρατηγικών και τακτικών ζητημάτων. Στην κορυφή της πυραμίδας τοποθετείται ο ηγέτης της, Osama bin Laden, ο οποίος ασκεί απόλυτη ατομική ηγεσία, και ακολουθεί

---

⁵ Μετά την εισβολή του Χουσεΐν στο Κουβέιτ η Σαουδική Αραβία προτίμησε την προστασία της Αμερικής και απέρριψε τα σχέδια του bin Laden για διεξαγωγή ιερού πολέμου με τον Χουσεΐν.

ο υπαρχηγός της οργάνωσης, Ayman al-Zawahiri. Στο επόμενο επίπεδο βρίσκεται το shura majlis, το Συμβουλευτικό Συμβούλιο, που απαρτίζεται από μορφωμένους άντρες με πολλά χρόνια πείρας. Μεταξύ των πιο σημαντικών είναι οι: Ayman al-Zawahiri, Abu Ayoub al-Iraqi, al-Banshiri, Abu Hafis el-Khabir. Αμέσως μετά βρίσκονται 4 επιτροπές⁶, που είναι υπόλογες στο Συμβούλιο, και τα μέλη μπορούσαν να υπηρετούν και σε παραπάνω από μια επιτροπές. Η χρήση ψευδωνύμων ήταν απαραίτητη, καθώς τα αληθινά ονόματα απαγορεύονταν να χρησιμοποιηθούν (Guranatna, 2002).

Ο bin Laden ξόδεψε πολύ χρόνο και χρήμα για να στρατολογήσει νεαρούς μαχητές κυρίως από Σαουδική Αραβία, Υεμένη, Βοσνία, Κένυα, Αλγερία, Αίγυπτο, Ιράκ κ.α. Το Αφγανιστάν γρήγορα άνοιξε τις πόρτες του σε αυτούς τους μαχητές εγκαθιδρύοντας σε όλη την επικράτεια του στρατόπεδα εκπαίδευσης. Μέχρι το 2001 το επιτελείο του είχε φτάσει τις 3-4.000 άντρες, και αποτελούσαν έναν προσωρινό, μικρό και εμπιστευτικό στρατό. Μετά την εκπαίδευση οι άντρες παρέμεναν μόνιμα στο Αφγανιστάν ή επέστρεφαν στη χώρα τους (Gerges, 2011).

Δινόταν τεράστια έμφαση στην εκπαίδευση των μαχητών, η οποία στηριζόταν στην πλήρως ανεπτυγμένη υποδομή εκπαίδευσης που είχε κληρονομηθεί από τους μουτζαχεντίν του Σοβιετικό-αφγανικού Πολέμου. Το πρόγραμμα σπουδών σε ένα τυπικό στρατόπεδο διαφοροποιούταν ανάλογα με την εκάστοτε αποστολή που είχε ανατεθεί, όμως 3 μαθήματα δεν έλειπαν ποτέ: α) βασική εκπαίδευση -ανταρτοπόλεμος και Sharia⁷-, β) προχωρημένη εκπαίδευση (χρήση εκρηκτικών, τεχνικές δολοφονιών, βαρύς οπλισμός) και γ) εξειδικευμένη εκπαίδευση (παρακολούθηση, πλαστογράφηση εγγράφων ταυτότητας, διεξαγωγή θαλάσσιων, ή με όχημα, επιθέσεων αυτοκτονίας). Επίσης τεράστια σημασία δινόταν στην ψυχολογική προετοιμασία των ανδρών υπό συνθήκες πολέμου.

Ένα από τα πιο σημαντικά εγχειρίδια εκπαίδευσης που χρησιμοποιούσαν είναι το Encyclopedia of the Afghan Jihad⁸, μια Εγκυκλοπαίδεια 7.000 σελίδων, με πολλούς τόμους, όπου περιλάμβανε οδηγίες σχετικά με τον πόλεμο σε διάφορα εδάφη, με τον

---

⁶ α) η Στρατιωτική, β) η Οικονομική και Επιχειρηματική, γ) η fatwa και Ισλαμικές Σπουδές, και τέλος δ) τα Μέσα Ενημέρωσης και Δημοσιότητα.

⁷ Μτφρ= ισλαμικός θρησκευτικός νόμος

⁸ Η σύνθεση ξεκίνησε αμέσως μετά την εισβολή των Σοβιετικών το 1989, και σκοπός ήταν να συλλέξει και να καταγράψει τις πρωτοφανείς γνώσεις και εμπειρίες των μουτζαχεντίν και να τις μοιραστεί με τις επόμενες γενιές.

οπλισμό και τα εφόδια που χρειάζονται σε κάθε περίπτωση, ακόμα και οδηγίες για το πώς μπορείς να ανατινάξεις μεγάλα κτίρια και γέφυρες.

Ενώ πάνω από 15.000 εκπαιδευόμενοι μαχητές αποφοίτησαν από τα στρατόπεδα, μόνο λίγοι προσκαλέστηκαν από την ίδια την Al-Qaeda για να γίνουν μέλη (Bin Laden, 2005) . Για να γίνει κάποιος μέλος σε μια Ισλαμική στρατιωτική οργάνωση, όπως και στην Al-Qaeda, εκτός από το ύψιστο προσόν, το να είναι Μουσουλμάνος, έπρεπε να διαθέτει υποχρεωτικά τα παρακάτω προσόντα:

- Γνώση του Ισλάμ
- Ιδεολογική δέσμευση
- Αυτοθυσία
- Πειθαρχία
- Μυστικότητα και απόκρυψη πληροφοριών
- Καλή σωματική και ψυχική υγεία
- Ψυχραιμία
- Ευφυΐα και διορατικότητα
- Προσοχή και σύνεση
- Ειλικρίνεια και σοφία
- Ωριμότητα
- Ικανότητα να παρατηρεί και να αναλύει
- Ικανότητα να δρα

Το παγκόσμιο δίκτυο τρομοκρατών ακολουθεί την λογική του κυτταρικού μοντέλου, δηλαδή υπάρχουν πολλά κύτταρα τα μέλη των οποίων δεν γνωρίζουν την ύπαρξη των άλλων, έτσι ώστε εάν κάποιο μέλος συλληφθεί, αυτό να μην επηρεάσει τη δουλειά των υπολοίπων (Gunaratna, 2002).

Οι τρομοκρατικές επιθέσεις της οργάνωσης προσέλκυαν όλο και περισσότερους νεοσύλλεκτους, με αποτέλεσμα μέχρι το 2001 το Αφγανιστάν να αποτελεί τον ιερότερο τόπο του τζιχαντιστικού κόσμου και ο bin Laden τον ηγέτη τους.

Ιδεολογία και στόχοι

Η ισλαμική τρομοκρατία έχει τις ρίζες της στην Αίγυπτο και συγκεκριμένα στον Sayyid Qutb, ηγετικό μέλος της Μουσουλμανικής Αδελφότητας, ο οποίος επηρέασε σε μεγάλο βαθμό την ιδεολογία του Zawahiri. Ο αραβικός κόσμος παρά τα οράματα για άνθηση κατέληξε να εξουσιάζεται από αυταρχικά καθεστώτα, τα οποία όχι μόνο δεν ήταν ικανά

να οδηγήσουν στον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη, αλλά απέδιδαν την ανικανότητα και τα προβλήματά τους στον αμερικανικό ιμπεριαλισμό, δημιουργώντας έτσι πρόσφορο έδαφος για την αντινεοτερικτική και αντιδυτική ιδεολογία του Qutb (Παπασωτηρίου, 2009).

Ο bin Laden, όντας σαλαφιστής⁹, χρησιμοποιεί μια ακραία άποψη για την ισλαμική ιστορία και η ρητορική του βασίζεται σε μια τζιχαντιστική¹⁰ ιδεολογία με στοιχεία πουριτανισμού¹¹ και ντετερμινισμού¹². Ο μεσσιανισμός και οι προφητείες για την Αποκάλυψη και την έλευση του Μαχντί¹³ τον βρίσκουν αντίθετο, καθώς οτιδήποτε δεν αναγράφεται στο ιερό βιβλίο του Ισλάμ, το Κοράνι, αλλά σε μεταγενέστερες επιτομές, είναι για εκείνον απατηλό (Neumann, 2016).

Το σχέδιο της Al-Qaeda είχε τρεις βασικούς στόχους. Αρχικά να απομακρυνθούν τα αμερικανικά στρατεύματα από τις ιερές πόλεις Μέκκα, Μεδίνα και al-Aqsa, δεύτερον μέσα από την ανάπτυξη της ιδεολογίας να κερδίσει την υποστήριξη της *umma* και τέλος να δημιουργήσει ένα Χαλιφάτο.

Αναφορικά με τον πρώτο και κυριότερο στόχο, σκοπός ήταν να αναγκάσει την Αμερική να εγκαταλείψει την Μέση Ανατολή όσο το δυνατόν γρηγορότερα με οποιοδήποτε κόστος, καθώς πίστευε πως εκείνη επιτέθηκε πρώτη στο Ισλάμ. Θεωρούσε ατομικό καθήκον του κάθε μουσουλμάνου να σκοτώνει Αμερικανούς και έβλεπε τις απρόκλητες μαζικές δολοφονίες ως δικαιολογημένη άμυνα σε έναν πόλεμο, στον οποίο η πίστη τους απειλείται (Bin Laden, 2005). Η Ευρώπη ως έδαφος ήταν για την Al-Qaeda δευτερεύουσας σημασίας. Ο δεύτερος στόχος αφορά την προώθηση της ιδεολογίας ως μέσο για την προσέλκυση της ευρύτερης λαϊκής υποστήριξης. Μιλώντας την γλώσσα του Ισλάμ προσπάθησε να αποπνεύσει εμπιστοσύνη στις μουσουλμανικές μάζες και να κερδίσει περισσότερη νομιμότητα για το εθνικιστικό του πρόγραμμα. Ο τρίτος στόχος περιλαμβάνει την καταπολέμηση της ανηθικότητας και της αθεΐας στην κοινωνία και την αντικατάσταση των κρατών από ένα ενιαίο Χαλιφάτο. Για την

---

⁹ Σαλαφισμός: συντηρητικό δόγμα του Ισλάμ που υποστηρίζουν την επιστροφή στις πρώτες μέρες του Ισλάμ και την εφαρμογή του ισλαμικού θρησκευτικού νόμου (*sharia*)

¹⁰ Τζιχαντισμός: έννοια που στην ακριβή της μετάφραση σημαίνει *ιερός πόλεμος* και θεωρεί πως είναι καθήκον κάθε μουσουλμάνου να μεταδώσει με τη βία ή όχι την μουσουλμανική θρησκεία

¹¹ Πουριτανισμός: η θρησκεία να λατρεύεται με βάση τις πρώτες αρχές και όχι με βάση τις μεταγενέστερες προσθήκες

¹² Ντετερμινισμός: δεν υπάρχουν τυχαία γεγονότα, αλλά για τα πάντα υπάρχει μια αιτιότητα και μια σχέση με προγενέστερες πράξεις

¹³ Μτφρ: ο «Σωστά Καθοδηγούμενος» = ο Μεσσίας του Ισλάμ που θα προκαλέσει το Τέλος των Ημερών και θα νικήσει τους άπιστους

υλοποίηση αυτού του στόχου η οργάνωση επεκτάθηκε και σε άλλες μουσουλμανικές χώρες, ώστε να ασκεί την επιρροή της (Gunaratna, 2002). Τέλος, ο ηγέτης της οργάνωσης, θεωρεί πως η πολιτική αλλαγή μπορεί να έρθει μόνο μέσα από την τρομοκρατία και τη βία, καθώς οι εκλογές και η δημοκρατία θεωρούνται αιρέσεις που προκαλούν την καταστροφή (Gerges, 2011).

Χρηματοδότηση, σύμμαχοι, μέσα επικοινωνίας και προβολής

Το τρομοκρατικό οικονομικό δίκτυο που κατασκεύασε η Al-Qaeda ήταν ένα πρωτοφανές φαινόμενο που όμοιό του δεν είχε υπάρξει μέχρι τότε. Ήταν πολυσύνθετο, δυνατό και ανθεκτικό. Εκτιμάται ότι το οικονομικό της σύστημα στην Ευρώπη, στηριζόμενο σε απάτες πιστωτικών καρτών, επέφερε στην οργάνωση πάνω από 1 εκατομμύριο δολάρια το μήνα, ενώ τα ετήσια έξοδα της τελευταίας αντιστοιχούσαν περίπου σε 50 εκατομμύρια δολάρια.

Η περιουσία των 25-30 εκατομμυρίων που κληρονόμησε ο bin Laden από τον πατέρα του, του επέτρεψε να ιδρύσει περίπου 80 εταιρείες και ένα πολύπλοκο δίκτυο τραπεζικών λογαριασμών σε πολλές χώρες που λειτουργούσαν ως «βιτρίνα» για να μπορεί να μεταφέρει χρήματα (Wright, 2006). Κατά βάση στηρίχτηκε στο *hawala*, ένα ανεπίσημο τραπεζικό σύστημα, όπου οι πόροι μπορούν να μεταφερθούν χωρίς οικονομικό και κυβερνητικό έλεγχο¹⁴. (Gunaratna, 2002).

Εκτός από το εξεζητημένο τραπεζικό και οικονομικό δίκτυο, η οργάνωση δημιούργησε και ένα πρωτοφανές δίκτυο επικοινωνιών, η παγκόσμια επέκταση του οποίου της έδωσε την δυνατότητα να συνδέει τα γραφεία της με την Νέα Υόρκη, το Λονδίνο και την Τουρκία. Ο επικεφαλής κάθε κυττάρου είναι αυτός που επιλέγει και το μέσο που θα χρησιμοποιούν τα μέλη για να επικοινωνήσουν μεταξύ τους. Η πιο συνηθισμένη μορφή είναι τα δημόσια τηλέφωνα και τα δημόσια μέσα μαζικής μεταφοράς. Όμως, εξαιτίας της ύπαρξης αμερικανικών drones, η επικοινωνία μεταξύ των μελών καθίσταται πολλές φορές δύσκολη και γι' αυτό χρησιμοποιούνται μέθοδοι που δεν μπορούν να εντοπισθούν ηλεκτρονικά, όπως είναι ο άνθρωπος-courier (Gunaratna, 2002).

---

¹⁴ Υπήρχαν 5 οικονομικοί κανόνες ασφαλείας που έπρεπε να ακολουθούν όλα τα μέλη: α) ο διαχωρισμός των πόρων ανάλογα με την επένδυσή τους, ή για οικονομική απόδοση, ή για επιχειρησιακούς σκοπούς, β) οι πόροι πρέπει να διανέμονται σε πολλούς τόπους, γ) τις ακριβείς τοποθεσίες των πόρων τις ξέρουν μόνο λίγα μέλη, δ) η μεταφορά μεγάλων χρηματικών ποσών απαιτεί προφυλάξεις, ε) τα χρήματα να ξοδεύονται όπου χρειάζεται, αποφεύγοντας τη σπατάλη

Η Al-Qaeda δεν στηρίχτηκε ποτέ στο εμπόριο ναρκωτικών για να βγάλει χρήματα. Αντίθετα επικεντρωνόταν στην τακτική της επιδίωξης συνεργασιών και συμμαχιών. Ο ηγέτης της, όταν έφτασε στο Αφγανιστάν βοήθησε τους Ταλιμπάν στην ανάληψη της εξουσίας με οικονομικά και υλικά μέσα, βοήθεια που οι Ταλιμπάν ανταπέδωσαν στη συνέχεια με την χορήγηση καταφυγίων, όπλων, εξοπλισμού και εγκαταστάσεων εκπαίδευσης. Για να εξασφαλίσει την ασφαλή μεταφορά αγαθών άρχισε να εξαγοράζει τον στρατό, τις αστυνομικές και τελωνειακές αρχές, κατάσταση που μετέτρεψε την οργάνωση σε «κράτος εν κράτει» (Gunaratna, 2002). Μέχρι τα μέσα του 2001 η Al-Qaeda ήταν παρούσα σε 76 χώρες.

Η υποστήριξη που δέχτηκε από την Μέση Ανατολή προερχόταν από κρατικούς και μη δρώντες. Ισλαμικές φιλανθρωπικές οργανώσεις και ιδρύματα, μουσουλμανικές τρομοκρατικές και αντάρτικες οργανώσεις από το Σουδάν, το Ιράκ, το Αφγανιστάν, το Ιράν και τη Σαουδική Αραβία είναι μερικοί από αυτούς. Για λόγους τακτικής, συνεργαζόταν και με Σιίτες και με μη μουσουλμανικές οργανώσεις. Εκτός από την παροχή βοήθειας, πολλές ήταν οι μουσουλμανικές οργανώσεις σε Πακιστάν, Βοσνία, Αλγερία, Αίγυπτο και Κένυα που ζήτησαν την οικονομική ενίσχυση της Al-Qaeda, γεγονός που επέτρεψε στην οργάνωση να δημιουργήσει διασυνδέσεις ζωτικής σημασίας (Gerges, 2011).

Αγαπημένος τόπος για δημόσιες συζητήσεις αποτελούσαν τα ιντερνετικά φόρουμ, μέσω των οποίων η Al-Qaeda παρότρυνε τους δυτικούς υποστηρικτές της για επιθέσεις. Το 2008 το παρακλάδι της οργάνωσης στην Αραβική Χερσόνησο, η AQAP, κυκλοφόρησε διαδικτυακό περιοδικό στα αραβικά «Η Ηχώ των Μαχών», ενώ το 2010 η ίδια εξέδωσε το πρώτο αγγλόφωνο ηλεκτρονικό περιοδικό το «Inspire». Και τα δύο περιοδικά αφορούσαν κυρίως στους Μουσουλμάνους της Δύσης, τους οποίους ωθούσαν στη μάχη (McCants, 2017).

Τρόποι δράσης και διεξαγωγής επιθέσεων

Η Al-Qaeda, μέσω της εκπαίδευσης που αναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα, είχε προετοιμάσει τους εθελοντές της για το θάνατο, όσο καμία άλλη οργάνωση. Η πρώτη προτεραιότητα των μαχητών της Al-Qaeda και η ύψιστη μορφή θυσίας είναι να σκοτώσουν ή να σκοτωθούν για τον Αλλάχ. Ο μαρτυρικός θάνατος, λοιπόν, είναι και το κίνητρο που κρύβεται πίσω από το μεγάλο ποσοστό των επιθέσεων αυτοκτονίας, μια μέθοδος που τρομάζει τον αντίπαλο και του ρίχνει το ηθικό. Παρ' όλα αυτά, η

απόκτηση πυρηνικών όπλων αποτελούσε πάντα έναν κρυφό πόθο της AL-Qaeda. Το ανυπέρβλητο εμπόδιο, όμως, που λέγεται ΗΠΑ, πάντα θα αποτρέπει την όποια προσπάθεια απόκτησης. Ένας εναλλακτικός τρόπος για την εκπλήρωση της επιθυμίας αυτής είναι η κατασκευή των πυρηνικών, μια λύση που πάλι δεν είναι πραγματοποιήσιμη, δεδομένης της έλλειψης δομικής χωρητικότητας, των απαραίτητων υλικών, και του οικονομικού κεφαλαίου που είναι απαραίτητα για την κατασκευή (Gerges, 2011).

Για να στεφθεί με επιτυχία μια επίθεση, θα πρέπει τα μέλη που θα πάρουν μέρος σε αυτήν να ακολουθήσουν αυστηρά μέτρα, μεταξύ των οποίων είναι και τα παρακάτω: α) να μην συζητάνε με άλλους για το τι ακούνε και τι γνωρίζουν, β) να επικεντρώνονται στο στόχο και να μην ασχολούνται με άλλα άσχετα ζητήματα, γ) να μην κουβαλάνε πάνω τους πληροφορίες για τα υπόλοιπα μέλη (π.χ. ονόματα, διευθύνσεις), δ) να ασφαλίζουν το σπίτι πριν βγουν από αυτό, ε) να συνεχίζουν την καθημερινότητά τους χωρίς να αλλάζουν τις συνήθειες τους.

Η διεξαγωγή της επίθεσης χωρίζεται σε 3 στάδια: 1) μια ομάδα μαζεύει πληροφορίες μέσα από παρακολούθηση και ανάλογα το στόχο η ομάδα επίθεσης κάνει πρόβες στα στρατόπεδα εκπαίδευσης, 2) η ομάδα υποστήριξης μεταβαίνει στον τόπο της επίθεσης, μεταφέροντας τα απαραίτητα εφόδια, όπλα και εκρηκτικά και προετοιμάζει τα σπίτια και τα οχήματα, 3) τέλος, η ομάδα επίθεσης διεξάγει την επιχείρηση και στη συνέχεια αποχωρεί, εκτός και αν πρόκειται για επίθεση αυτοκτονίας. Μετά το τέλος της επίθεσης, αποστέλλεται μια πλήρης αναφορά στα κεντρικά γραφεία της Al-Qaeda, μέσα από την οποία θα εκτιμηθούν τα όποια λάθη και η αποτελεσματικότητά της (Gunaratna, 2002).

Η πρώτη μεγάλη και πετυχημένη επίθεση εναντίον των ΗΠΑ ήταν το 1998 με τους ταυτόχρονους βομβαρδισμούς στις αμερικανικές πρεσβείες στην Τανζανία, το Ναϊρόμπι και την Κένυα, ενώ το 2000 βομβιστές αυτοκτονίας χτύπησαν το αμερικανικό πλοίο USS Cole (Παπασωτηρίου, 2018). Ο bin Laden, όμως, γρήγορα αντιλήφθηκε πως για να εξαναγκάσει τις ΗΠΑ να εγκαταλείψουν την Μέση Ανατολή έπρεπε να σκοτώσει μεγάλο αριθμό Αμερικανών στο εσωτερικό των ΗΠΑ. Η τρομοκρατική επίθεση στις 11 Σεπτεμβρίου 2001 στο εσωτερικό των ΗΠΑ ήταν το προϊόν αυτής της αντίληψης και αποτελεί όχι απλά την μεγαλύτερη επίθεση της Al-

Qaeda, αλλά τη μεγαλύτερη τρομοκρατική επίθεση που έχει γίνει παγκοσμίως μέχρι σήμερα.

9/11

Σχέδιο επίθεσης

Το 1996 ένας Ισλαμιστής στρατιωτικός, πακιστανικής καταγωγής, ο Khalid Sheikh Mohammed πρότεινε στον bin Laden ένα σχέδιο επίθεσης κατά των ΗΠΑ, το οποίο περιλάμβανε χτυπήματα με 10 αεροπλάνα σε πόλεις και της δυτικής και της ανατολικής ακτής των ΗΠΑ με στόχο ομοσπονδιακά κτίρια και πυρηνικές εγκαταστάσεις. Αρχικά η πρόταση αυτή δεν βρήκε αντίκτυπο στην ηγεσία της οργάνωσης, καθώς θεωρήθηκε μη πρακτική. Η τροποποίηση όμως του σχεδίου και ο περιορισμός των στόχων, το έκαναν πιο εφικτό και εν τέλει έγινε αποδεκτό το 1998. Ο bin Laden έθεσε ως στόχους το Κέντρο Παγκόσμιου Εμπορίου, το Πεντάγωνο, το Καπιτώλιο και τον Λευκό Οίκο. Αρχιτέκτονα της επιχείρησης όρισε τον Khalid, χωρίς όμως να του παραχωρεί τον πλήρη έλεγχο, παίρνοντας ο ίδιος την άμεση ευθύνη για τον σχεδιασμό της επίθεσης. Εξαιτίας των αντιδράσεων του στενού του κύκλου και των Ταλιμπάν, που δεν ήθελαν να μετατρέψουν τη χώρα τους σε πεδίο μάχης με τις ΗΠΑ, πίεσε τον Khalid να επισπεύσει τη διαδικασία και να διατηρήσει άκρα μυστικότητα. Λιγότερο από 12 άτομα γνώριζαν για το σχέδιο, ενώ ακόμα και ο Zawahiri δεν ήξερε λεπτομέρειες για το χρόνο και το μέγεθος της επίθεσης. Μέσω της διακριτικότητας περιορίζονταν οι όποιες διαφωνίες και ασυμφωνίες, τις οποίες ο bin Laden προσπερνούσε χωρίς να δίνει σημασία.

Μετά το 1999 η προσωπική ανάμιξη του ηγέτη στο σχέδιο βάθυνε, επιλέγοντας για το πιλοτάρισμα των αεροσκαφών τους δικούς του έμπιστους άνδρες, χωρίς την συμβουλή του Khalid. Η συμβολή του τελευταίου στο σχεδιασμό της επίθεσης περιορίστηκε στο να πραγματοποιεί απλά τις εντολές που του δίνονταν, χωρίς τη δυνατότητα ανάληψης προσωπικών πρωτοβουλιών (Gerges, 2011).

Προετοιμασία επίθεσης

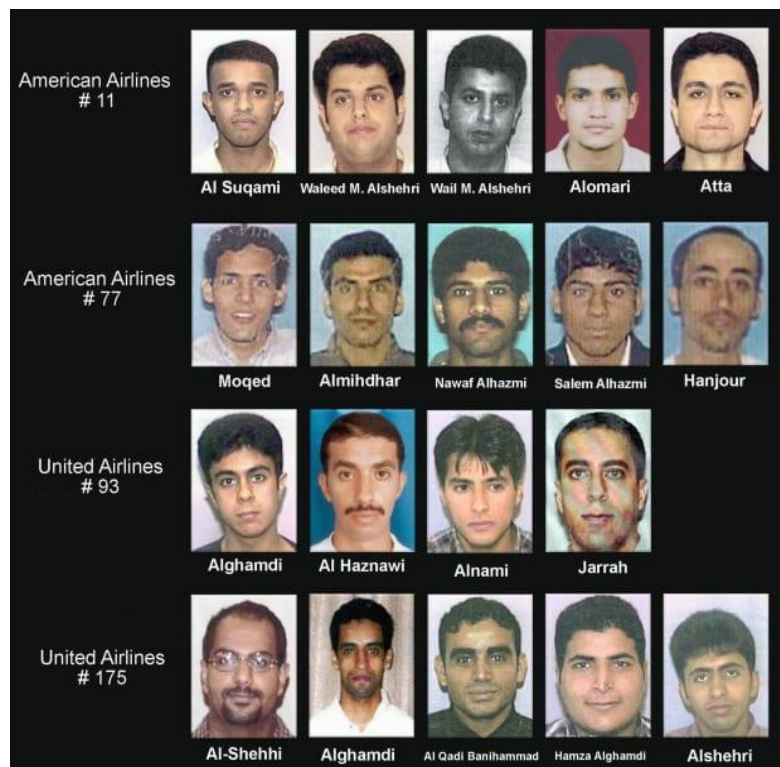
Οι πρώτοι εκλεκτοί άνδρες που επιλέχτηκαν για την εκπαίδευσή τους ως πιλότοι ήταν οι Khalid al-Mihdar και Nawaf al-Hazmi. Έχοντας και οι δύο στην κατοχή τους Σαουδαραβικό διαβατήριο, μετέβησαν στην Καλιφόρνια τον Γενάρη του 2000, ώστε να ξεκινήσουν την εκπαίδευσή τους. Η δυσκολία του Mihdar στην αγγλική γλώσσα ήταν η αιτία που αποδείχτηκε ανίκανος ως πιλότος, ενώ ο Hazmi, μετά την επιτυχή

ολοκλήρωση της εκπαίδευσής του, μετέβη στην Βιρτζίνια αναμένοντας περισσότερες οδηγίες για τα επόμενα βήματά του (Gerges, 2011).

Παράλληλα, μια ομάδα Γερμανών φοιτητών από το Αμβούργο έφτασε στο Αφγανιστάν για να εκπαιδευτούν. Οι Mohamed Atta, Ramzi Binalshibh, Marwan al-Shehhi και Ziad Jarrah αφού έλαβαν μια πρώτη εκπαίδευση στα στρατόπεδα της Al-Qaeda, μετά από εντολή του bin Laden, μετέβησαν πίσω στην Γερμανία. Όμως, το υψηλό κόστος και το χρονικό διάστημα των σπουδών εκεί δεν ταίριαζε με τις ανάγκες τους και γι' αυτό μετακινήθηκαν στις ΗΠΑ, όπου φοίτησαν σε διαφορετικές σχολές πιλότων. Ο Jarrah παρακολούθησε μαθήματα στο FFTC (Florida Flight Training Center - Κέντρο Εκπαίδευσης Πτήσεων), ενώ ο Atta και ο Shehhi επέλεξαν την σχολή αεροπορίας Huffman. Και οι δύο σχολές ήταν εγκατεστημένες στην Βενετία της Φλόριντα. Αντίθετα, ο Binalshibh δεν κατάφερε να αποκτήσει VISA, ώστε να συμμετάσχει ενεργά στην επιχείρηση, και γι' αυτό το λόγο ο ρόλος του περιορίστηκε στον συντονισμό μεταξύ του Khalid και των εν δυνάμει πιλότων στις ΗΠΑ. Η ομάδα των Γερμανών φοιτητών άριστευσε στην εκπαίδευσή τους μέσα σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα. Γι' αυτό από τον Δεκέμβρη του 2000 μέχρι και τον Φλεβάρη του 2001, η ομάδα απολάμβανε εξωτερικά ταξίδια, κυρίως στην Ευρώπη, ενώ την άνοιξη του 2001 επέστρεψαν στις ΗΠΑ περιμένοντας την άφιξη των υπόλοιπων αεροπειρατών.

Ο τέταρτος πιλότος ο Hani Hanjour έχοντας ξεκινήσει τα βασικά μαθήματα πτήσεων ήδη από το 1997 στην Αριζόνα, απέκτησε την ιδιωτική άδεια πιλότου μέσα σε 3 μήνες. Στη συνέχεια επισκέφτηκε για λίγο καιρό το Αφγανιστάν, όμως για να ανταπεξέλθει στις ανάγκες του σχεδίου, επέστρεψε πάλι στις ΗΠΑ στις αρχές του 2001, όπου συνέχισε την εκπαίδευσή του. Μέχρι τον Μάρτιο του 2001 είχε ολοκληρώσει τα μαθήματα για το πιλοτάρισμα αεροσκαφών Boeing 737 (National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, 2004).

Εκτός από τους 4 πιλότους που αντιστοιχούσαν στα 4 διαφορετικά αεροσκάφη που θα χτυπούσαν τους 4 διαφορετικούς στόχους, την αποστολή συμπλήρωναν 13 επίλεκτοι άντρες (εκτός από τους Khalid al-Mihdhar και Nawaf al-Hazmi, που έχουν ήδη αναφερθεί) γνωστοί και ως «muscle hijackers»¹⁵, τους οποίους ο bin Laden είχε γνωρίσει προσωπικά. Στην πραγματικότητα όμως, κανένας από αυτούς δεν είχε σωματική διάπλαση ή ανάστημα αντάξιο της ονομασίας. Οι Satam al-Suqami, Wail al-Shehri, Waleed al-Shehri, Abdul Aziz al-Omari, Majed Moqed, Salem al-Hazmi, Saeed al-Ghamdi, Ahmed al-Nami, Ahmad al-Haznawi, Mohand al-Shehri, Ahmed al-Ghamdi, Hamza al-Ghamdi, ήταν Σαουδαραβικής καταγωγής, ενώ ο Fayeز Banihammad καταγόταν από τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Πριν την αποστολή τους στις ΗΠΑ για την παρακολούθηση περαιτέρω μαθημάτων, πέρασαν πρώτα ειδική εκπαίδευση από τον ίδιο τον bin Laden που περιλάμβανε φυσική κατάσταση, βαρύ οπλισμό, εκρηκτικά, καθώς και ψυχολογικά τεστ. Στη συνέχεια χωρισμένοι σε ομάδες ταξίδεψαν στις ΗΠΑ με προορισμό το Μαϊάμι, τη Φλόριντα, την Νέα Υόρκη και την Ουάσιγκτον. Όσοι από αυτούς έφτασαν στην Φλόριντα, τους υποδέχτηκε ο Atta με τον Shehhi, ενώ ο Hazmi και ο Hanjour υποδέχτηκαν τους υπόλοιπους.

Εικόνα 1: Οι 19 «muscle hijackers» των επιθέσεων της 9/11.

Ο Atta, όντας ο επικεφαλής της αποστολής συναντήθηκε πολλές φορές με τον Binalshibh, που συντόνιζε τις συνομιλίες των αεροπειρατών με την ηγεσία της Al-Qaeda. Στις συνομιλίες αυτές, που λάμβαναν χώρα κυρίως σε διάφορες πόλεις της Ευρώπης, οι δύο άντρες αντάλλαζαν πληροφορίες για την κατάσταση της επιχείρησης.

¹⁵ Μτφρ: μύες αεροπειρατές

Η τελευταία τους συνάντηση έγινε στην Βαρκελώνη τον Ιούλιο του 2001, όπου ο Binalshibh μετέφερε την επιθυμία του bin Laden για επίσπευση της επίθεσης, αφού η συγκέντρωση τόσων πρακτόρων του δημιούργησε φόβο για την αποκάλυψή τους. Ο Atta, όμως απάντησε πως αυτό δεν είναι εφικτό, καθώς όλη η προσοχή του είναι στο να φτάσουν ασφαλείς οι αεροπειρατές και να εγκατασταθούν στις θέσεις τους. Η απόκτηση κινητών τηλεφώνων σε αυτήν την συνάντηση έκανε την μετέπειτα επικοινωνία των ανδρών πιο εύκολη.

Καθ' όλη τη διάρκεια του Αυγούστου οι «muscle hijackers» δεν έμεναν άπραγοι. Επισκέπτονταν σχεδόν καθημερινά το γυμναστήριο, ενώ συχνά εξασκούσαν με πτήσεις μικρών ενοικιαζόμενων αεροσκαφών. Προς το τέλος του μήνα, ξεκίνησαν να αγοράζουν εξοπλισμό που μπορεί να χρησιμοποιήσουν για την διεξαγωγή της επίθεσης, όπως μικρά μαχαίρια (“The Attack Looms”).

Μέχρι την τρίτη βδομάδα του Αυγούστου είχε οριστεί η ημερομηνία, οι στόχοι, οι αρμοδιότητες της κάθε ομάδας και ο τρόπος με τον οποίο οι αεροπειρατές θα κλείσουν τα εισιτήριά τους. Το κάθε βήμα είχε σχεδιαστεί προσεκτικά, ώστε να αποδώσει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Επέλεξαν τον μήνα Σεπτέμβριο, καθώς μειώνεται ο κίνδυνος να ακυρωθεί πτήση λόγω κακοκαιρίας, και επίσης στις αρχές του συγκεκριμένου μήνα συγκαλείται ξανά το Κογκρέσο. Ο Atta και ο Shehhi θα επιτεθούν στο Κέντρο Παγκόσμιου Εμπορίου, ο Hanjour στο Πεντάγωνο και ο Jarrah στο Καπιτώλιο επιβιβαζόμενοι σε πρωινές πτήσεις, ώστε να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος καθυστερήσεων. Οι πτήσεις αυτές θα αναχωρούν από περιοχές κοντά στους στόχους με προορισμό μακρινές αποστάσεις, ώστε τα αεροσκάφη να περιέχουν μεγαλύτερη ποσότητα καυσίμων. Τέλος, σκοπός είναι οι επιθέσεις να γίνουν χρονικά κοντά μεταξύ τους, ώστε να εμποδίσουν τις αμερικανικές αρχές να δράσουν γρήγορα και να μην προλάβουν να λάβουν αντίμετρα (Παπασωτηρίου, 2009).

Εκτέλεση σχεδίου

Ξημερώματα τις 11ης Σεπτεμβρίου 2001 οι 19 αεροπειρατές ετοιμάζονται να επιβιβαστούν στις πτήσεις τους και να αλλάξουν για πάντα την παγκόσμια ιστορία και τις διεθνείς σχέσεις.

American Airlines Πτήση 11: Οι Mohamed Atta (πιλότος), Abdul Aziz al-Omari, Satam al-Suqami, Wail al-Shehri και Waleed al-Shehri περνώντας επιτυχώς τους ελέγχους ασφαλείας του διεθνούς αεροδρομίου Logan της Βοστώνης, επιβιβάζονται

από τις 6:45-7:40 π.μ. στην Πτήση 11 με προορισμό το Λος Άντζελες. Το αεροσκάφος της πτήσης είναι Boeing 767, πιλότος του είναι ο John Ogonowski και συγκυβερνήτης ο Thomas McGuinness. Το πλήρωμα απαρτίζεται από 9 μέλη, ενώ οι επιβάτες είναι 81. Το αεροπλάνο απογειώνεται από τον αεροδιάδρομο στις 7:49 π.μ. και όλα κυλούσαν ομαλά. Πιστεύεται πως η αεροπειρατεία ξεκίνησε περίπου στις 8:14 π.μ., όταν δύο από τους αεροπειρατές μαχαίρωσαν δύο άοπλα μέλη του πληρώματος. Στη συνέχεια, άγνωστο παραμένει το πώς κατάφεραν να εισέλθουν στην καμπίνα του πιλοτηρίου. Απειλώντας τα υπόλοιπα μέλη και τους επιβάτες για την ύπαρξη βόμβας, τους έριξαν σπρέι πιπεριού και τους ανάγκασαν να μετακινηθούν στο πίσω μέρος του αεροσκάφους.

Οι τρομοκράτες μάλλον δεν γνώριζαν καλά το σύστημα επικοινωνίας του πιλοτηρίου, και αντί να μεταδίδουν τα μηνύματά τους στο κανάλι της καμπίνας, τα μετέδιδαν στο κανάλι ελέγχου της εναέριας κυκλοφορίας. Αυτό έδωσε την ευκαιρία στα μέλη του πληρώματος να δίνουν πληροφορίες για την κατάσταση που επικρατεί, αλλά και για τους ίδιους τους αεροπειρατές, πώς μοιάζουν, σε ποιες θέσεις κάθονταν, ποια είναι τα ονόματά τους. Στις 8:38 π.μ. μέλος του πληρώματος ενημέρωσε στον ασύρματο ότι το αεροσκάφος πετάει πολύ ανώμαλα, αλλάζοντας κατεύθυνση, με πιθανό προορισμό το αεροδρόμιο JFK της Νέας Υόρκης, ενώ στις 8:44 π.μ. ενημέρωσε πως πετάνε πάρα πολύ χαμηλά. Στις 8:46:40 π.μ. οι αεροπειρατές ρίχνουν το αεροσκάφος στον Βόρειο Πύργο του Κέντρου Παγκόσμιου Εμπορίου στη Νέα Υόρκη, η κατάρρευση του οποίου έγινε στις 10:28 π.μ. Όλοι οι επιβαίνοντες μαζί με έναν μεγάλο αριθμό εργαζομένων του Πύργου πεθαίνουν ακαριαία (National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, 2004).

Εικόνα 2: Ο Βόρειος Πύργος μετά την επίθεση

United Airlines Πτήση 175: Σε άλλη πύλη του διεθνούς αεροδρομίου Logan της Βοστώνης, οι Morwan al-Shehri (πιλότος), Mohand al-Shehri, Ahmed al-Ghamdi, Hamza al-Ghamdi και Fayed Banihammad, περνώντας και εκείνοι επιτυχώς τους ελέγχους ασφαλείας, επιβιβάζονται στην Πτήση 175 με προορισμό πάλι το Λος Άντζελες. Το αεροσκάφος της πτήσης είναι Boeing 767, πιλότος του είναι ο Victor Saracini και συγκυβερνήτης ο Michael Horrocks. Το πλήρωμα απαρτίζεται από 7 μέλη, ενώ οι επιβάτες είναι 56. Ενώ η πτήση ήταν προγραμματισμένη να αναχωρήσει στις 8:00 π.μ., εν τέλει αναχώρησε στις 8:14 π.μ. Τα μέλη του πληρώματος στην τελευταία τους επικοινωνία με το κέντρο ελέγχου ανέφεραν μια «ύποπτη μετάδοση» που άκουσαν από άλλο κανάλι. Η επίθεση των τρομοκρατών έγινε κάπου στις 8:42-8:46 π.μ., ενώ τα πρώτα σημάδια ότι κάτι δεν πήγαινε καλά ήταν στις 8:47 π.μ., όταν το αεροσκάφος μέσα σε λίγα λεπτά άλλαξε τους κωδικούς του ραδιοφάρου δύο φορές.

Μέσα από τηλεφωνήματα επιβατών από το τηλέφωνο που πίσω θαλάμου του αεροπλάνου, δόθηκαν πληροφορίες για την κατάσταση που επικρατούσε. Οι τεχνικές των αεροπειρατών ήταν ίδιες με εκείνες της Πτήσης 11. Αφού μαχαίρωσαν μερικά μέλη του πληρώματος και σκότωσαν τους πιλότους, απείλησαν για την ύπαρξη βόμβας, έριξαν σπρέι πιπεριού και ανάγκασαν όλα τα μέλη και τους επιβάτες να μετακινηθούν στο πίσω μέρος του αεροπλάνου. Το αεροπλάνο άλλαξε κατεύθυνση προς την Νέα Υόρκη στις 8:58 π.μ. και οι αεροπειρατές το έριξαν στον Νότιο Πύργο του Κέντρου Παγκόσμιου Εμπορίου στις 9:03 π.μ., ο οποίο καταρρέει στις 9:59 π.μ. Οι επιβαίνοντες και δεκάδες υπάλληλοι του Πύργου πεθαίνουν ακαριαία (National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, 2004).

Εικόνα 3: Ο Νότιος Πύργος μετά την επίθεση

American Airlines Πτήση 77: Στο αεροδρόμιο Dulles της Ουάσιγκτον, οι Hani Hanjour (πιλότος), Khalid al-Mihdhar, Majed Moqed, Nawaf al-Hazmi και Salem al-Hazmi πέρασαν με επιτυχία τους ελέγχους ασφαλείας και στις 7:15 π.μ. επιβιβάστηκαν στην Πτήση 77 με προορισμό το Λος Άντζελες. Το αεροσκάφος της πτήσης είναι Boeing 757, πιλότος του είναι ο Charles F. Burlingame και συγκυβερνήτης ο David Charlebois. Το πλήρωμα απαρτίζεται από 4 μέλη, ενώ οι επιβάτες είναι 58. Η πτήση αναχώρησε στις 8:20 π.μ., ενώ ήταν σχεδιασμένη να αναχωρήσει στις 8:09 π.μ.

Υπολογίζεται ότι η αεροπειρατεία ξεκίνησε περίπου στις 8:51-8:54 π.μ., μετά από ανακοίνωση του ίδιου του πιλότου. Οι αεροπειρατές μετακίνησαν πάλι τους επιβαίνοντες στο πίσω μέρος του αεροσκάφους, ενώ καμία μαρτυρία δεν αναφέρει κάτι για μαχαιριές, σπρέι ή την απειλή βόμβας. Ο αναμεταδοτής έκλεισε στις 8:54 π.μ., όταν το αεροπλάνο άρχισε να κινείται νότια προς το Πεντάγωνο. Στις 9:37:46 π.μ. το αεροσκάφος πέφτει στο Πεντάγωνο με ταχύτητα περίπου 530 χλμ/ώρα. Όλοι οι επιβαίνοντες μαζί με το στρατιωτικό και πολιτικό προσωπικό του κτιρίου πεθαίνει ακαριαία. (National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, 2004).

Εικόνα 4: Το Πεντάγωνο μετά την επίθεση

United Airlines Πτήση 93: Στο διεθνές αεροδρόμιο Newark Liberty στο Νιου Τζέρσι, οι Ziad Jarrah (πιλότος), Saees al Ghamdi, Ahmed al Nami και Ahmad al Haznawi, περνώντας επιτυχώς τον έλεγχο ασφαλείας, επιβιβάζονται μεταξύ 7:03-7:39 π.μ. στην Πτήση 93 με κατεύθυνση το Σαν Φρανσίσκο. Το αεροσκάφος της πτήσης είναι Boeing 757, πιλότος του είναι ο Jason Dahl και συγκυβερνήτης ο Leroy Homer. Το πλήρωμα απαρτίζεται από 5 μέλη, ενώ οι επιβάτες είναι 37. Μια καθυστέρηση στην αναχώρηση της πτήσης ανάγκασε το αεροσκάφος να απογειωθεί στις 8:42 π.μ., αντί για 8:00 π.μ.,

που ήταν προγραμματισμένο. Οι αεροπειρατές διακόπτουν την ομαλή μέχρι τότε πτήση και επιτίθενται στις 9:28 π.μ. Αφού ανακοίνωσαν την ύπαρξη βόμβας και μετακίνησαν τους επιβαίνοντες στο πίσω μέρος του αεροπλάνου, έδωσαν εντολή στον αυτόματο πιλότο να κινηθεί ανατολικά.

Πληροφορίες που έχουν συλλεχθεί από τηλεφωνήματα των επιβατών υποστηρίζουν πως οι αεροπειρατές φορούσαν κόκκινες μπαντάνες στο κεφάλι και κρατούσαν μαχαίρια. Η επικοινωνία των επιβατών μέσω τηλεφώνου τους επέτρεψε να ενημερωθούν για τις τρομοκρατικές επιθέσεις που είχαν ήδη γίνει στους Πύργους. Οι ίδιοι άρχισαν να περιγράφουν πως επιθυμούσαν να επιτεθούν στους αεροπειρατές και να ανακαταλάβουν το αεροπλάνο, ώστε να σταματήσουν τα σχέδια τους για ένα ακόμα χτύπημα σε ομοσπονδιακό κτίριο. Ο πρώτος επιβάτης έκανε την αρχή στις 9:57 π.μ. και στην συνέχεια συμμετείχαν και οι υπόλοιποι. Ο Jarrah ως πιλότος πλέον, θέλοντας να αποτρέψει την επίθεση των επιβαινόντων προκάλεσε αναταράξεις για να χάσουν την ισορροπία τους. Η προσπάθεια ήταν μάταιη, αφού οι επιβάτες δεν τα παράτησαν. Τότε ο Jarrah βλέποντας πως απέχουν λίγα λεπτά από το να καταλάβουν το πιλοτήριο αποφασίζει να ρίξει το αεροπλάνο σε ένα άδειο χωράφι στην Πενσυλβάνια, πηγαίνοντας με 580 χλμ./ώρα. Πιθανός στόχος των αεροπειρατών ήταν το Καπιτώλιο ή ο Λευκός Οίκος, αλλά χάρη στην δράση των επιβατών η συγκεκριμένη αποστολή απέτυχε (National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, 2004).

Εικόνα 5: Το σημείο πρόσκρουσης της πτήσης 93

Η αποτυχία της τελευταίας πτήσης να πετύχει το στόχο της δεν επηρέασε την συνολική αποτελεσματικότητα του σχεδίου. Οι τρεις επιτυχημένες, ως προς την

εκτέλεση, επιθέσεις ήταν αρκετές για να ακουστεί το μήνυμα της Al-Qaeda σε όλο τον πλανήτη.

Εκείνο που προκάλεσε εύλογες απορίες είναι το πώς κατάφεραν οι αεροπειρατές να περάσουν τον έλεγχο ασφαλείας των αεροδρομίων, η μόνη ουσιαστικά διαδικασία που θα μπορούσε, υπό άλλες συνθήκες, να έχει σταματήσει την διεξαγωγή των επιθέσεων. Το ποσοστό επιτυχίας τους αγγίζει το 100%, αφού και οι 19 επιβιβάστηκαν κανονικά στις πτήσεις τους. Η στοχευμένη προετοιμασία των τρομοκρατών σε συνδυασμό με τις αδυναμίες του τότε συστήματος ελέγχου οδήγησαν στα δυσάρεστα γεγονότα τις 9/11.

Από όλα τα αεροδρόμια που ξεκίνησαν οι πτήσεις των επιθέσεων (Logan, Newark Liberty, Dulles) μόνο το Dulles διέθετε το 2001 εγκατεστημένο εξοπλισμό βιντεοσκόπησης. Μετά από έρευνα και ανακρίσεις των αμερικανικών αρχών στους υπαλλήλους των αεροδρομίων, συλλέχτηκαν πληροφορίες σχετικά με την επιτυχή επιβίβαση των τρομοκρατών. Οι περισσότεροι από αυτούς ενεργοποίησαν τον συναγερμό για τον εντοπισμό μετάλλων και συνέχισαν στον σωματικό έλεγχο τον οποίο πέρασαν επιτυχώς. Η επιτυχία αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι τα μαχαίρια τσέπης που είχαν στην κατοχή τους οι τρομοκράτες γίνονταν αποδεκτά από τις αερογραμμές, αφού είχαν λεπίδα μικρότερη των 4 ιντσών. Η κατοχή μαχαιριών με λεπίδα μεγαλύτερη των 4 ιντσών, όπλων, εκρηκτικών και κοπιδιών απαγορευόταν, εκτός και αν υπήρχε ρητή έγκρισή τους από τις αερογραμμές. Οι απαγορεύσεις αυτές σε συνδυασμό με μετέπειτα έρευνες απέδειξαν πως σε κανένα αεροσκάφος δεν υπήρχε βόμβα και πως η απειλή ύπαρξής της χρησιμοποιήθηκε από τους αεροπειρατές για να τρομοκρατήσουν περισσότερο τους επιβαίνοντες.

Η παροχή ανεπαρκών πληροφοριών ταυτοποίησης στο σημείο ελέγχου δυσκόλεψε την επιβίβαση μερικών αεροπειρατών. Η μόνη συνέπεια, όμως, ήταν απλά να κρατηθούν οι αποσκευές τους μέχρι να τους δοθεί έγκριση για να συνεχίσουν το ταξίδι τους. Η πλειοψηφία των τρομοκρατών δεν είχε στην κατοχή τους αποσκευές κάτι που έκανε την επιβίβασή τους ακόμα πιο εύκολη. Η προσεκτική μελέτη των ευάλωτων σημείων του συστήματος ελέγχου ασφαλείας και η εκμετάλλευσή τους προς όφελος των ίδιων, επέτρεψε στους τρομοκράτες να επιβιβαστούν κανονικά στις πτήσεις και να εφαρμόσουν το σχέδιό τους (“Public hearing”, 2004).

Απολογισμός Επιθέσεων

Στις 11 Σεπτεμβρίου 2001 γράφεται μια μαύρη σελίδα όχι μόνο στην αμερικανική, αλλά και στην παγκόσμια ιστορία. Σύμφωνα με τον κ. Παπασωτηρίου (2009): «Η 9/11 αποτελεί την ισχυρότερη επίθεση στους οικονομικούς και στρατιωτικούς πυρήνες μιας μεγάλης δύναμης που έχει καταφέρει να επιφέρει μια εξωτερική μη κρατική οργάνωση». Οι ΗΠΑ θρηνούν περίπου 3.000 ανθρώπινες απώλειες, τεράστιες υλικές καταστροφές, ενώ αισθήματα φόβου, ανασφάλειας και απορίας πνίγουν την αμερικανική κοινωνία. Οι οικονομικές συνέπειες από τις οποίες επηρεάστηκε όλος ο κόσμος ανέρχονται σε τρισεκατομμύρια δολάρια, δημιουργώντας κύματα ανεργίας παγκοσμίως (Gunaratna, 2002).

Αντίθετα με την Δύση, η επιχειρησιακή επιτυχία των επιθέσεων θεωρήθηκε θρίαμβος από τον άνθρωπο που ευθύνεται για την οργάνωση τους, τον bin Laden, οι προσδοκίες του οποίου ξεπεράστηκαν. Δεν περίμενε ούτε την κατάρρευση των Δίδυμων Πύργων, ούτε το θάνατο χιλιάδων Αμερικανών. Ο ίδιος σε ήδη βιντεοσκοπημένη ομιλία του, που μεταδόθηκε από τον τηλεοπτικό σταθμό al Jazeera στις 7 Οκτωβρίου 2001, είπε μεταξύ άλλων τα εξής: «Αυτή είναι η Αμερική, χτυπήθηκε από τον Θεό σε ένα από τα πιο αδύναμα σημεία της. Αυτή είναι η Αμερική, γεμάτη φόβο, από τον βορρά μέχρι τον νότο, από τη δύση μέχρι την ανατολή. Ευχαριστώ το Θεό για αυτό. Αυτό που γεύτηκαν οι Αμερικανοί σήμερα, είναι λίγο μπροστά σε αυτά που γευόμαστε εμείς για δεκαετίες. Αυτά τα γεγονότα έχουν χωρίσει τον κόσμο σε δύο στρατόπεδα- στους πιστούς και τους άπιστους. Έτσι κάθε Μουσουλμάνος πρέπει να στηρίξει τη θρησκεία του. Ορκίζομαι στον Θεό ότι η Αμερική δεν θα ξανανιώσει ασφάλεια, αν δεν νιώσουμε εμείς ασφάλεια στην περιοχή μας και την Παλαιστίνη» (“Bin Laden”, 2001).

Οι ΗΠΑ αναβάθμισαν τον bin Laden στον υπ' αριθμό 1 εχθρό και καταζητούμενο, ενώ η αμερικανική κοινωνία έψαχνε απεγνωσμένα να βρει απαντήσεις σε ερωτήσεις όπως «Γιατί μας μισούν;», «Γιατί σε εμάς;». Τα περισσότερα τηλεοπτικά κανάλια μετέδιδαν εικόνες από στρατόπεδα προσφύγων, όπου Παλαιστίνιοι νέοι και παιδιά ζητωκραύγαζαν στον απόηχο των επιθέσεων. Υπήρχαν, όμως, πλάνα Ιρανών που άναψαν κεριά στη μνήμη των θυμάτων και εξέφρασαν την συμπαράσταση και τη θλίψη στις οικογένειές τους, που λίγα από αυτά μεταδόθηκαν.

Ο bin Laden πίστευε πως οι ΗΠΑ, φοβούμενες για περισσότερες ανθρώπινες απώλειες, δεν θα ξεκινούσαν έναν παρατεταμένο και δαπανηρό πόλεμο στο Αφγανιστάν. Ακόμα, όμως, και αν το έκαναν υποστήριζε πως μια μεγάλη μουσουλμανική μάζα στρατευμάτων θα τους στέκονταν εμπόδιο. Όμως η πραγματικότητα στην μουσουλμανική κοινότητα ήταν πολύ διαφορετική, καθώς η ίδια δεν συμμετείχε στο διεθνικό τζιχάντ που ξεκίνησε η Al-Qaeda. Πολλοί συντηρητικοί Ισλαμιστές, με θεολογικά και ιδεολογικά υπόβαθρα, καταδίκασαν την επίθεση ως μη-ισλαμική. Οι επιθέσεις αποδοκιμάστηκαν και θεωρήθηκαν αίρεση και προδοσία και από αρχηγούς τζιχαντιστικών ομάδων, πολλοί εκ των οποίων αποτελούν ιστορικές μορφές στο χώρο των μουτζαχεντίν (Gerges, 2011).

Τα αντίποινα και η απάντηση της Ουάσιγκτον δεν άργησαν να έρθουν, διαψεύδοντας τα πιστεύω του bin Laden. Ο Πρόεδρος Μπους πυροδότησε τον «Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας», όπως ο ίδιος αποκάλεσε, εισβάλλοντας στο Αφγανιστάν στις 7 Οκτωβρίου 2001. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ υποστήριξε τον αγώνα, ενώ το ΝΑΤΟ ενεργοποίησε για πρώτη φορά το Άρθρο 5, το οποίο αναφέρεται στην συλλογική ασφάλεια των μελών του. Μέσα σε λίγους μήνες η Al-Qaeda είχε ηττηθεί με τις σημαντικότερες αμερικανικές επιχειρήσεις να λαμβάνουν χώρα ανάμεσα στις 7 Οκτωβρίου και τις 6 Δεκεμβρίου (Παπασωτηρίου, 2009).

Η ηγεσία της Al-Qaeda έχοντας χάσει το καταφύγιό τους είχαν τραπεί σε φυγή μαζί με τις οικογένειές τους, ενώ οι Ταλιμπάν και οι τζιχαντιστές διέσχιζαν καταδιωγμένοι τα σύνορα. Από την Υεμένη μέχρι τη Συρία και από τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα μέχρι το Πακιστάν διεξήχθη μεγάλο ανθρωποκυνηγητό για την σύλληψη μελών και την διάλυση των δικτύων της οργάνωσης. Στο ανθρωποκυνηγητό συμμετείχαν πολλές τοπικές υπηρεσίες ασφαλείας παρέχοντας πληροφορίες, ενώ χάρη στην πολύτιμη βοήθεια του Αφγανιστάν συνελήφθησαν πάνω από 400 υποστράτηγοι του bin Laden, ένας εκ των οποίων ήταν το δεξί του χέρι στον σχεδιασμό των επιθέσεων, ο Khalid Sheikh Mohammed.

Οι επιθέσεις της 9/11 αποτελούν μια τεράστια επιτυχία της Al-Qaeda στο επιχειρησιακό και ψυχολογικό πεδίο. Οι τρομοκράτες, μέσα από την εξαιρετική εκτέλεση του σχεδίου, ξεπέρασαν ακόμα και τους αρχικούς τους στόχους, ως προς τα αποτελέσματα των επιθέσεων. Εκτός από τις υλικές ζημιές και τις ανθρώπινες απώλειες κατάφεραν να σπείρουν βαθιά στο εσωτερικό της κοινωνίας το αίσθημα του φόβου της

τρομοκρατίας και την ανασφάλεια. Όσον αφορά όμως το στρατιωτικό πεδίο, η οργάνωση βγήκε βαθιά ηττημένη, αφού εξαιτίας ενός χτυπήματος οι τζιχαντιστές και γενικότερα οι μουσουλμάνοι έχασαν το ασφαλές του καταφύγιο και τράπηκαν σε φυγή, ενώ η ίδια η Al-Qaeda αποδυναμώθηκε.

Σημερινή κατάσταση

Ο «Πόλεμος κατά της Τρομοκρατίας» του Μπους συνεχίστηκε και στο Ιράκ, με τους Αμερικανούς να εισβάλλουν στην Βαγδάτη το 2003. Παρά την τεράστια στρατιωτική ήττα και την ισχυρή αποδυνάμωση της Al-Qaeda, η κατάσταση αυτή δημιούργησε μια μεγάλη ευκαιρία για την ανασύνταξη της οργάνωσης, την οποία η ίδια εκμεταλλεύτηκε. Στηρίχτηκε στο αποκεντρωμένο μοντέλο, σύμφωνα με το οποίο ναι μεν η κεντρική Al-Qaeda καθοδηγούσε, αλλά οι πρωτοβουλίες παίρνονταν από τα περιφερειακά της παρακλάδια.

Μέσα σε λίγο χρονικό διάστημα μια μικρή ομάδα, καθοδηγούμενη από τον Ιορδανό Abu Musab al-Zarqawi, ίδρυσαν στο Ιράκ την οργάνωση Jama'at al-Tawhid wal-Jihad. Η διαμόρφωσή της ξεκίνησε στα πρότυπα της Al-Qaeda, αλλά πολύ σύντομα την ξεπέρασε σε δύναμη, αριθμό και βιαιότητα. Το 2004 μετονομάστηκε σε Al-Qaeda στο Ιράκ, δηλώνοντας υποταγή στον bin Laden (Gerges, 2011).

Από το 2002 έως το 2006 η κεντρική Al-Qaeda είχε πραγματοποιήσει τρομοκρατικές επιθέσεις σε 11 χώρες¹⁶, καμία όμως από αυτές δεν είχε το μέγεθος της 9/11. Μετά την απόκτηση νέας εδαφικής βάσης στο Πακιστάν και την στρατολόγηση νέων δυνάμεων, η οργάνωση αρχίζει το 2007 να θεωρείται και πάλι ανερχόμενη απειλή. Τα νέα μέλη προέρχονταν κυρίως από ευρωπαϊκούς μουσουλμανικούς πληθυσμούς, τα οποία μετά την εκπαίδευσή τους στα στρατόπεδα του Πακιστάν, σχεδίαζαν να επιτεθούν σε ευρωπαϊκές χώρες Παπασωτηρίου, 2009).

Σύντομα, όμως, η μουσουλμανική γνώμη αρχίζει να στρέφεται εναντίον της Al-Qaeda, εξαιτίας της αποτρόπαιας βιαιότητας του Zarqawi σε πληθυσμούς που δεν αποτελούσαν στόχο. Επικρατεί μια δυσπιστία και άρνηση στο πρόσωπο της οργάνωσης, κατάσταση για την οποία ο bin Laden προσπάθησε μάταια να απολογηθεί (Gerges, 2002). Ο θάνατος του bin Laden από επιχείρηση Αμερικανών καταδρομέων τον Μάιο του 2011 οδηγεί στο θάνατο και την ίδια την Al-Qaeda. Μπορεί ο Zawahiri

---

¹⁶ Μία από αυτές ήταν και η Μεγάλη Βρετανία

να ανέλαβε την ηγεσία, δεν κατάφερε όμως να γίνει αντάξιος διάδοχος του bin Laden, το χάρισμα και την ικανότητα του οποίου δεν έφτασε ποτέ (Smerconish, 8/9/2018).

Σήμερα η Al-Qaeda είναι αρκετά περιορισμένη εδαφικά, τα μέλη της κυμαίνονται γύρω στους 300 άντρες στο Πακιστάν και το Αφγανιστάν, η ηγεσία της παραμένει κρυμμένη, ενώ η υποστήριξη της μουσουλμανικής κοινότητας έχει χαθεί. Οι επιθέσεις με βομβιστές αυτοκτονίας εξακολουθούν να αποτελούν το αγαπημένο της όπλο, αλλά δεν είναι ικανή να εκτελέσει άλλη θεαματική επίθεση, όπως εκείνη της 9/11. Παρ' όλα αυτά, ο πλήρης αφανισμός της είναι αρκετά δύσκολος, αφ' ενός γιατί δεν διαθέτει μόνιμο έδαφος και στρατό, με την παραδοσιακή έννοια, και αφ' ετέρου διότι η κληρονομιά του bin Laden θα συνεχίζεται, ακόμα και σε μικρό βαθμό, όσο υπάρχουν ζωντανοί ακόλουθοί του.

ISIS

Ίδρυση

Ο Ιορδανός Abu Musab al-Zarqawi, τζιχαντιστής από μικρός, το 1999 προσέγγισε την Al-Qaeda, έχοντας πολλούς στρατηγικούς σχεδιασμούς για το μέλλον. Οι ακραίες του απόψεις τον εμπόδισαν από το να γίνει μέλος της AL-Qaeda, αλλά ο μεγάλος αριθμός Παλαιστίνιων και Ιορδανών που τον ακολουθούσαν, του εξασφάλισε μια συνεργασία με την οργάνωση για την πραγματοποίηση των κοινών τους στόχων (Johny, 2018). Γρήγορα ίδρυσε στο Ιράκ την οργάνωση Jama'at al-Tawhid wal-Jihad, η οποία όταν εισέβαλαν οι Αμερικανοί στο Ιράκ το 2003, ήταν η μόνη ομάδα που μπορούσε επιτόπου να προκαλέσει τζιχαντιστική αντίσταση. Το 2004 η οργάνωση μετονομάζεται σε Al-Qaeda του Ιράκ και ο Zarqawi δηλώνει υποταγή στον bin Laden. Ο bin Laden είχε συμβουλέψει τον Zarqawi πρώτα να εξασφαλίσει την μουσουλμανική υποστήριξη και μετά να προχωρήσει στην ίδρυση του Κράτους του Ισλάμ. Η κατάσταση όμως γρήγορα άλλαξε, όταν η ομάδα αρνήθηκε να υπακούσει τις οδηγίες της κεντρικής Al-Qaeda και ξέφυγε από την στρατηγική της μητέρας οργάνωσης. Άρχισε να επιτίθεται περισσότερο σε Σιίτες άμαχους, παρά σε Αμερικανούς, ενώ στόχευε την άμεση ίδρυση Ισλαμικού Κράτους, καθώς πίστευε πως το Τέλος του Κόσμου πλησιάζει (McCants, 2017).

Ο θάνατος του Zarqawi στις 7 Ιουνίου 2006 από Αμερικανούς δεν έριξε το ηθικό της οργάνωσης, ούτε την αποδυνάμωσε, όπως πίστευε η Δύση, αντίθετα το ενίσχυσε. Ο νέος ηγέτης ο Abu Ayyub al-Masri, πραγματοποίησε την επιθυμία του προκατόχου του και 3 μήνες μετά, στις 15 Οκτωβρίου 2006 ανακηρύττει την ίδρυση

του ISIS¹⁷. Παρακινεί όλους τους μουσουλμάνους παγκοσμίως να δηλώσουν υποταγή στον «ηγέτη των πιστών», Abu Omar al-Baghdadi, ενώ ένα μήνα αργότερα ανακοινώνει την διάλυση της Al-Qaeda του Ιράκ, δηλώνει και ο ίδιος υποταγή στον Omar al-Baghdadi και απορροφάει όλους τους μαχητές στο ISIS (McCants, 2017).

Εικόνα 6: Η σημαία του ISIS

Η οργάνωση χρησιμοποίησε τη λέξη «κράτος», έτσι ώστε οι οπαδοί της να την δουν ως μια πρώτη μορφή Χαλιφάτου και όχι ως μια τρομοκρατική οργάνωση. Η Al-Qaeda υποστήριξε την εγκαθίδρυση του Κράτους, παρά τις επιφυλάξεις που είχε για την μουσουλμανική κοινή γνώμη και τις εξτρεμιστικές ενέργειες της οργάνωσης. Το ISIS κυκλοφόρησε και δική της σημαία, ως σύμβολο της κυβέρνησής της, η οποία ήταν εμπνευσμένη από τον Προφήτη.

Η επιλογή του μαύρου ως βασικού χρώματος δεν είναι τυχαία, καθώς το μαύρο χρώμα αποτελεί σύμβολο του Ισλάμ από την ίδρυσή του. Κατά μήκος του πάνω μέρους της σημαίας αναγράφεται με λευκά γράμματα η φράση «Δεν υπάρχει Θεός εκτός από τον Αλλάχ», ενώ στο κάτω μέρος εντός ενός άσπρου κύκλου αναγράφεται με μαύρα γράμματα η φράση «Ο Μωάμεθ είναι ο Αγγελιοφόρος του Θεού». Παρά το γεγονός ότι η σημαία έχει σχεδιαστεί μέσω υπολογιστή, οι επιγραφές είναι σκοπίμως κακογραμμένες, ώστε να θυμίζουν την εποχή όπου δεν υπήρχε το Photoshop (McCants, 2017).

¹⁷ Μτφρ: Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ και της Συρίας, γνωστό ως ISIL (Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ και του Λεβάντε) και ως Daesh (το αντίστοιχο ακρωνύμιο στα Αραβικά)

Το 2010 οι Αμερικανοί και Ιρακινοί στρατιώτες εκτελούν με επιτυχία άλλη μια επιχείρηση, σκοτώνοντας τον Abu Ayyub al-Masri και τον Abu Omar al-Baghdadi, οδηγώντας έτσι το ISIS σε μια αλλαγή ηγεσίας, με τον νέο «ηγέτη των πιστών» να είναι ο Abu Bakr al-Baghdadi (“Who was Abu”, 2019). Το ISIS στις 29 Ιουνίου 2014 αυτοανακηρύσσεται Χαλιφάτο, μετονομάζεται σε IS¹⁸ και ο Bakr al-Baghdadi γίνεται έκτοτε Χαλίφης και «ηγέτης των απανταχού μουσουλμάνων» (“ISIS fast facts”, 2019).

Δομή, οργάνωση και στρατολόγηση μελών

Η δομή του ISIS προκύπτει από τη διασταύρωση των χαρακτηριστικών μιας επαναστατικής οργάνωσης και ενός κράτους. Η σημαντικότερη φιγούρα είναι ο ηγέτης, ο οποίος εκπροσωπεί το Κράτος και βρίσκεται στην πρώτη βαθμίδα της ιεραρχίας. Μαζί με το Υπουργικό Συμβούλιο αποτελούν το εκτελεστικό τμήμα της κυβέρνησης, γνωστό και ως «Al Imara». Για να γίνει πιο εύκολη η διοίκηση του Κράτους, ο ηγέτης έχει χωρίσει δύο περιφέρειες, της Συρίας και του Ιράκ, και έχει ορίσει δύο εκπροσώπους του για να τις επιβλέπουν¹⁹. Το Συμβούλιο Shura, το οποίο αναφέρει απευθείας στο εκτελεστικό τμήμα, είναι υπεύθυνο για τον θρησκευτικό έλεγχο και την τήρηση του ισλαμικού νόμου (Thompson & Shubert, 14/1/2015).

Τη σημαντικότερη κοινωνική δομή αποτελούσαν οι φυλές, στις οποίες το ISIS ακολουθούσε την τακτική του καρότου και του μαστίγιου δηλαδή, ανταμείβονταν όποιες συνεργάζονταν, ενώ τιμωρούνταν όποιες αντιδρούσαν. Το σύστημα δικαίου, παρά το ότι στηριζόταν σε μη φιλελεύθερες ιδέες, λειτουργούσε γρήγορα και η τάξη τηρούταν. Όλοι δικαιούνταν πρόσβαση στα δικαστήρια, οι αποφάσεις των οποίων λαμβάνονταν και εφαρμόζονταν γρήγορα, αφού πρώτα είχαν εξεταστεί όλες οι πλευρές (Neumann, 2016).

Μπορεί η ύπαρξη υπουργών και συστήματος δικαίου να αποτελούν χαρακτηριστικά ενός κράτους, το ISIS όμως, στα πρώτα χρόνια ίδρυσής του, δεν πληρούσε όλα εκείνα τα κριτήρια για να χαρακτηριστεί ως τέτοιο. Δεν διέθετε δικά του εδάφη, δεν ήταν ικανό να μονοπωλήσει τη βία και το πιο σημαντικό δεν μπορούσε να παρέχει σταθερές υπηρεσίες βασικών αναγκών για τους υπηκόους του, με αποτέλεσμα το κυβερνητικό και οικονομικό μοντέλο να μην μπορεί να επιβιώσει (McCants, 2017).

---

¹⁸ Μτφρ: Ισλαμικό Κράτος

¹⁹ Εκείνοι με την σειρά τους έχουν τοπικά συμβούλια και υφιστάμενους που εφαρμόζουν τις αποφάσεις του εκτελεστικού τομέα

Το ISIS για να δείξει ότι δεν είναι απλά μια τρομοκρατική οργάνωση, αλλά κάτι παραπάνω, άνοιξε διάπλατα τις πόρτες του στην προσέλκυση μελών από όλο τον κόσμο²⁰. Συνολικά τα μέλη που έχουν ορκιστεί πλήρη πίστη είναι γύρω στις 30.000-40.000, ενώ μαζί με μαχητές κάποιων φυλετικών πολιτοφυλακών μπορεί να φτάσουν τις 200.000, το 15% των οποίων είναι γυναίκες. Ο πόλεμος της Συρίας έφερε το πρώτο κύμα μαχητών σε Συρία και Ιράκ το 2012, ενώ η ανακήρυξη του Χαλιφάτου το 2014 έφερε το δεύτερο κύμα. (Neumann, 2016). Η στρατηγική της οργάνωσης να ζητήσει από όλους τους μουσουλμάνους παγκοσμίως να δηλώσουν πίστη και να ταξιδέψουν στο Χαλιφάτο απέδωσε καρπούς, αφού μέχρι το 2015 ο αριθμός των μαχητών που είχαν ταξιδέψει ξεπερνούσε τις 30.000, προερχόμενοι από 100 διαφορετικές χώρες. Όποιος μαχητής δεν μπορούσε να ταξιδέψει εκτελούσε τρομοκρατικές επιθέσεις στην χώρα στην οποία κατοικούσε (Johny, 2018).

Ως επί των πλείστων τα κίνητρα που ώθησαν τους μαχητές στο πλευρό του ISIS είναι μεταξύ άλλων, η μη ταύτισή τους με τις κοινωνίες των δυτικών χωρών στις οποίες γεννήθηκαν και ανατράφηκαν, η απομόνωση που αισθάνονταν στις κοινωνίες αυτές, η μη εύρεση αξιοπρεπούς δουλειάς σε συνδυασμό με την φτώχεια και η ύπαρξη ποινικού μητρώου. Έβλεπαν το ISIS ως την ευκαιρία για περιπέτεια, ώστε να ξεφύγουν από τις ανούσιες, μέχρι τότε, ζωές τους και να κάνουν μια νέα αρχή προσφέροντας τα βέλτιστα για την ίδρυση του Χαλιφάτου. Για τις γυναίκες επιπλέον κίνητρα αποτελούσαν ο γάμος, με ταυτόχρονη την αποζημίωση σε περίπτωση θανάτου του συζύγου, και η κοινωνική αναγνώριση. Τον Μάρτιο του 2015 το ηλεκτρονικό φυλλάδιο «Hijra to the Islamic State²¹» είχε καταγεγραμμένα όλα τα απαραίτητα βήματα που χρειαζόνταν για να φτάσουν οι μαχητές στον προορισμό τους, με οδηγίες κυρίως για τις χώρες διέλευσης και τους ελέγχους ασφαλείας (Neumann, 2016).

Ιδεολογία και στόχοι

Όσον αφορά την ιδεολογία, το ISIS στηρίζεται στις αρχές του τζιχαντισμού, του σαλαφισμού, και του φονταμενταλισμού²², υποστηρίζοντας ακραία την επιστροφή στις

---

²⁰ Το 40% της οργάνωσης απαρτιζόταν από ξένους μαχητές «muhadschirum», προερχόμενοι κυρίως από Τυνησία, Μέση Ανατολή, Μαρόκο, Σαουδική Αραβία, Βόρεια Αφρική. Η συμμετοχή τους στην οργάνωση δεν αφορούσε μόνο τον στρατιωτικό τομέα, αντίθετα πολλοί προσέφεραν υπηρεσίες συνεχίζοντας την άσκηση των επαγγελματιών τους: μηχανικοί, ιατροί, νοσηλευτές, μάγισσες κ.α. Ακόμα και έτσι όμως, υπήρχε η πιθανότητα ανά πάσα στιγμή να τους ζητηθεί να πολεμήσουν.

²¹ Μτφρ: Μετανάστευση στο Ισλαμικό Κράτος

²² Φονταμενταλισμός: υποστηρίζει την επιστροφή σε ακραία συντηρητικές παραδόσεις, υιοθετεί βίαιες συμπεριφορές, εναντιώνεται στην εκκοσμίκευση και χρησιμοποιεί ως μέσο τον ιερό πόλεμο (τζιχάντ)

πρώτες ημέρες του Ισλάμ. Στην οργάνωση επίσης υπάρχουν στοιχεία τακφισμού, ο οποίος επιτρέπει τον θάνατο και τη δολοφονία οποιουδήποτε είναι διαφορετικού, είτε είναι μουσουλμάνος είτε όχι. Με αυτόν τον τρόπο δικαιολογεί την δολοφονία ακόμα και των ομόθρησκών της, δηλαδή μάμηδων και άοπλων σουνιτών (Φίλης, 2017). Το ISIS ερμήνευσε το Ισλάμ στην ακραία του μορφή, ενώ επηρεάστηκε πολύ από τις αποκαλυπτικές προφητείες που μιλούν για μάχη μεταξύ Σουνιτών και Σιϊτών που θα προηγηθεί πριν από την μάχη μεταξύ Χριστιανών και Ισλαμιστών. Σύμφωνα με τον Μωάμεθ, ο τόπος που θα συγκεντρωθούν όλοι οι πιστοί για να πολεμήσουν τους άπιστους είναι η Συρία και το Ιράκ²³. Με το να προαναγγείλει ότι η Ημέρα της Κρίσης είναι κοντά, κατάφερε να παρακινήσει όλους τους τζιχαντιστές παγκοσμίως να πολεμήσουν στην τελευταία μάχη κατά των απίστων (Gerges, 2017). Χρησιμοποιώντας με προπαγανδιστικό τρόπο θρησκευτικά σύμβολα και όρους, κατάφερε να προωθήσει τους σκοπούς της, να εξάγει την ιδεολογία της και στα γειτονικά κράτη και να υπονομεύσει τη συμβίωση διαφορετικών εθνοτήτων στην περιοχή (Neumann, 2016). Η πολιτική αναταραχή που επικρατεί στη Μέση Ανατολή από το 2010 αποτέλεσε πρόσφορο έδαφος για την ανάδυση του μεσσιανισμού, και συγκεκριμένα την ανάδυση του Μαχντί, κατάσταση που το ISIS εκμεταλλεύτηκε προς όφελός του. (McCants, 2017).

Απώτερος σκοπός του ISIS, όπως και της Al-Qaeda είναι η ίδρυση ενός Χαλιφάτου, διαφοροποιούνται όμως ως προς την στρατηγική που θα ακολουθήσουν για την επίτευξη του στόχου. Το ISIS αγνοεί την εξασφάλιση της μουσουλμανικής κοινής γνώμης και τις συμμαχίες, καθώς πιστεύει πως το Χαλιφάτο θα εγκαθιδρυθεί με την δύναμη των όπλων. Θα είναι όμοιο με τα πρώτα χαλιφάτα που ιδρύθηκαν μετά τον Μωάμεθ και η Sharia που θα επιβληθεί θα ερμηνεύεται στην ακραία της μορφή (Φίλης, 2017).

Οι επεκτατικές του βλέψεις και η επιρροή των αρχών του τακφισμού προκάλεσε την αρχή του εμφυλίου στο Ιράκ, μετά τους βομβαρδισμούς που εξαπέλυσε στο Χρυσό Τέμενος στη Σαμάρρα, ενώ στα τέλη του 2008 αντιμετώπισε μια περίοδο αποδυνάμωσης την οποία απέδωσε στους Αμερικανούς και τον ανέντιμο πόλεμο που διεξήγαγαν οι τελευταίοι, μέσω των επιτυχημένων επιχειρήσεών τους (Φίλης, 2017). Πίστευαν πως μόλις οι ΗΠΑ θα έφευγαν από το Ιράκ, το ISIS θα μπορούσε και πάλι

---

²³ Αλλιώς η Συρία και το Ιράκ μαζί: «Αλ Σαμ»

να ανακάμψει. Για να προσαρμοστεί σε αυτή την κατάσταση, η οργάνωση έπρεπε να αλλάξει στρατηγική και να λειτουργήσει περισσότερο με πολιτικούς όρους. Για αυτό εστίασε όχι κατά των Αμερικανών, αλλά κατά του ιρακινού στρατού και της αστυνομίας, ώστε να εμποδίσει τις ΗΠΑ να επιβάλλουν την τάξη, μέσω αυτών, μετά την αποχώρησή τους. Επιπλέον με αυτόν τον τρόπο, θα ανάγκαζε τις κυβερνητικές δυνάμεις να εκκενώσουν μερικές από τις βάσεις τους, δημιουργώντας κενά ασφαλείας, τα οποία θα εκμεταλλεύονταν και θα καλύπτονταν από τζιχαντιστές (McCants, 2017).

Παρά την προσπάθεια της οργάνωσης για ανασύνταξη της πολιτικής της, το 2010 ήταν ένα έτος με περιορισμένες κινήσεις, εξαιτίας κυρίως της κακοδιοίκησης και της ανεξέλεγκτης βίας που χρησιμοποιούσε. Η ανάκαμψη της θα ερχόταν μετά την αποχώρηση των Αμερικανών το 2011 (McCants, 2017).

Πράγματι, η απομάκρυνση των αμερικανικών στρατευμάτων και ο συριακός εμφύλιος πόλεμος έδωσε την ευκαιρία στην οργάνωση, αφ' ενός να προσελκύσει νέα μέλη και μαχητές και αφ' ετέρου να επεκτείνει τα εδάφη της στο συριακό κράτος. Όσο κλιμακωνόταν ο εμφύλιος, άλλο τόσο επωφελούνταν το ISIS, το οποίο δημιούργησε βάσεις στην περιοχή και σταδιακά επέκτεινε την επικράτεια του (Φίλης, 2017).

Χρηματοδότηση, σύμμαχοι, μέσα επικοινωνίας και προβολής

Με αφορμή την 9/11 οι ΗΠΑ και οι περισσότερες δυτικές χώρες έβαλαν φραγμούς και εμπόδια στην χρηματοδότηση τρομοκρατικών οργανώσεων, κόβοντας τα δίκτυα, παγώνοντας λογαριασμούς και ανταλλάσσοντας πληροφορίες μεταξύ τους. Αυτά τα μέτρα, όμως, δεν σταμάτησαν το ISIS, καθώς λειτουργεί διαφορετικά από τις υπόλοιπες τρομοκρατικές οργανώσεις. Αποφεύγει τις διεθνείς συναλλαγές και στηρίζει τη χρηματοδότησή του σε παράνομες και εγκληματικές ενέργειες εντός της περιοχής του, αλλά και σε ευκατάστατους χρηματοδότες.

Η μεγαλύτερη πηγή χρηματοδότησης προέρχεται από την αρχαιοκαπηλία ιστορικών και αρχαίων μνημείων και από την πώληση πετρελαίου στη μαύρη αγορά. Βέβαια, τα τελευταία χρόνια, η εξαγωγή του μαύρου χρυσού έχει αρχίσει να καταρρέει, μετά από αμερικανικές αεροπορικές επιθέσεις στις εγκαταστάσεις του. Σημαντικό πόρο αποτελούν επίσης οι απαγωγές και τα λύτρα που ζητούν για την ασφαλή επιστροφή των ομήρων και η βαριά φορολογία²⁴ που επιβάλλει το ISIS στους

---

²⁴ Εκτιμάται ότι οι φόροι επιφέρουν στο Κράτος ετήσια έσοδα ύψους 360 εκατ. δολαρίων.

κατοίκους των περιοχών που ελέγχει, η οποία έχει να κάνει με τις υπηρεσίες που τους παρέχει, όπως νερό, ηλεκτρικό ρεύμα, τηλεπικοινωνίες κ.α. (Φίλης, 2017). Η χρηματοδότηση από εύπορους ιδιώτες δεν θα μπορούσε να λείπει από την οργάνωση, προσελκύνοντας πολλούς δωρητές από τη Σαουδική Αραβία, το Κατάρ, το Κουβέιτ και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (Swanson, 18/11/2015).

Το 2008 τα συνολικά του έσοδα υπολογίζονταν σε κάτι λιγότερο από 1 εκατ. δολάρια το μήνα, ενώ το 2014 το ποσό έφτανε και τα 3 εκατ. ημερησίως. Τα έξοδά του, εκτός από το κόστος των επιθέσεων, συμπεριλάμβαναν μεταξύ άλλων τη λειτουργία σχολείων, θρησκευτικής αστυνομίας και ισλαμικού συστήματος δικαστηρίων. Αφ' ενός όσο περισσότερο επεκτείνεται το ISIS, άλλο τόσο μεγαλώνουν οι οικονομικοί του πόροι, αφ' ετέρου η επέκταση αυτή δημιουργεί προβλήματα, καθώς η συντήρηση εκατομμυρίων ανθρώπων απαιτεί πολλούς πόρους. Η μη παροχή αναγκαίων υπηρεσιών στους υπηκόους μπορεί να στρέψει τον πληθυσμό εναντίον του Κράτους (Swanson, 18/11/2015).

Ήδη από την ίδρυσή της, η οργάνωση είχε καταστήσει σαφές πως δεν ενδιαφέρεται να κερδίσει την υποστήριξη της μουσουλμανικής κοινότητας. Παρ' όλα αυτά, όμως, γνώριζε πως εάν θέλει να εγκαθιδρύσει μια κυβέρνηση χρειάζεται συμμάχους. Γι' αυτό ξεκίνησε να χρηματοδοτεί τους αρχηγούς των τοπικών φυλών, ώστε να εξασφαλίσει την εύνοιά τους. Με την σειρά τους οι αρχηγοί, προτίμησαν να πάρουν χρήματα και όπλα από τους ομόθρησκούς τους, παρά από τους Αμερικανούς (McCants, 2017).

Σε γενικές γραμμές, μπορεί το ISIS να φιλοδοξούσε να ενισχύσει την ευημερία των κατοίκων του, όμως η επιβολή και η βίαιη εφαρμογή του ισλαμικού νόμου της στέρησε την υποστήριξη των ντόπιων και επιπλέον οδήγησε πολλές σουνιτικές φυλές στην δημιουργία τοπικών συμβουλίων με σκοπό την απομάκρυνση των μαχητών από τις περιοχές τους

Όσον αφορά την προβολή του, δεν έχει υπάρξει στο παρελθόν καμία άλλη οργάνωση που να έχει χρησιμοποιήσει την επικοινωνία σε τόσο μεγάλο βαθμό όσο το ISIS. Το διαδίκτυο και πιο συγκεκριμένα τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έπαιξαν τον πιο καθοριστικό ρόλο για την τρομοκρατική εκστρατεία του Κράτους. Χρησιμοποιήθηκαν ως διαφήμιση για το ίδιο, ως μέσο αναπαραγωγής των ενεργειών του, αλλά και ως μέσο διεξαγωγής πολέμου. Τα προπαγανδιστικά βίντεο που

ξεχειλίζουν από ακραία και ωμή βία προσέλκυν εκατομμύρια θεατές, πολλοί από τους οποίους μετατρέπονταν στη συνέχεια σε μαχητές του ISIS (McCants, 2017). Το 2014 η οργάνωση προχώρησε στην δημιουργία διαδικτυακού περιοδικού, το «Dabiq», το οποίο ενίσχυσε το προπαγανδιστικό έργο της (Neumann, 2016).

Τρόποι δράσης και διεξαγωγής επιθέσεων

Οι επιθέσεις του ISIS ήταν απλές, εύκολα πραγματοποιήσιμες και χαρακτηρίζονταν από ωμή βία, καθώς πίστευε πως έτσι μπορεί να επιφέρει πιο γρήγορα αποτελέσματα συγκριτικά με την πολύμηνη προετοιμασία των επιθέσεων της Al-Qaeda. Η στρατηγική αυτή έγινε πιο έντονη μετά το 2014, κυρίως στον ευρωπαϊκό χώρο, όπου μαχητές, αλλά και υποστηρικτές της οργάνωσης εξαπέλυσαν μεμονωμένες τρομοκρατικές επιθέσεις (Neumann, 2016).

Το γεγονός ότι έχει καταφέρει μέσα σε λίγο χρονικό διάστημα να εξαπλωθεί σε νέα εδάφη τόσο γρήγορα, οφείλεται και στον αποτελεσματικό τρόπο που διεξάγει τις επιθέσεις της. Το πρώτο στάδιο αφορά την επίγνωση των χαρακτηριστικών της περιοχής και των κατοίκων. Μαθαίνουν ποιες είναι οι πλούσιες και ισχυρές οικογένειες, αν υπάρχουν άλλες επαναστατικές οργανώσεις στην περιοχή κ.α. Το δεύτερο στάδιο περιλαμβάνει τις επιθέσεις αυτοκτονίας και τις βομβιστικές επιθέσεις με οχήματα με στόχο να προκαλέσει ζημιές στις αρχές ασφαλείας και να προκαλέσει τον φόβο και το χάος. Στο στάδιο αυτό συγκαταλέγεται και οι απαγωγές ή και δολοφονίες των αντιπάλων. Τέλος, δεδομένης της επικράτησης του τρόμου, η περιοχή έχει αποδυναμωθεί και έτσι τα οπλισμένα ημιφορητά που μεταφέρουν μαχητές της οργάνωσης, διασχίζουν την πόλη, η οποία πλέον είναι υπό κατάληψη. Εάν πρόκειται να γίνουν μεγάλες μάχες, ο σχεδιασμός των επιθέσεων είναι πολύμηνος και οι μαχητές που θα χρησιμοποιηθούν για την διεξαγωγή τους είναι συνήθως πεπειραμένοι πολεμιστές με πολλά χρόνια εμπειρίας, προερχόμενοι κυρίως από το Ιράκ και τον Καύκασο (Neumann, 2016).

Η ωμή βία είναι αναπόσπαστο κομμάτι της οργάνωσης και χρησιμοποιείται ανεξέλεγκτα σε όλα τα επίπεδα χωρίς δισταγμό, είτε πρόκειται για μουσουλμάνο ομόθρησκο, είτε όχι. Πολύ συχνά χρησιμοποιεί την απαγωγή των αντιπάλων ως μέσο χρηματικής αποζημίωσης, αλλά και ως μέσο προβολής της ίδιας της οργάνωσης είτε για να προκαλέσει τον τρόμο, είτε για να προσελκύσει νέα μέλη. Φυσικά από τις βίαιες μεθόδους της δεν λείπουν οι βομβιστές αυτοκτονίας, η σεξουαλική βία, οι βόμβες στα

αυτοκίνητα και η χρήση των τελευταίων ως μέσο επίθεσης. Επιπλέον για να προωθήσει την εικόνα του και να εκφοβίσει τους εχθρούς του, συχνά βιντεοσκοπούσε αποκεφαλισμούς, δολοφονίες και ομηρίες αμάχων και μετέδιδε τα βίντεο μέσω του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Τέλος, λεηλατούσε και έκαιγε τις πόλεις που κατακτούσε, σφάζοντας και δολοφονώντας βίαια τους κατοίκους τους.

Σύμφωνα με αναφορά του 2014, το ISIS είχε πραγματοποιήσει μέχρι τότε 7.681 επιχειρήσεις (Neumann, 2016). Από τις σημαντικότερες επιχειρήσεις είναι η κατάληψη της Μοσούλης, της δεύτερης μεγαλύτερης πόλης του Ιράκ, που έπεσε στα τζιχαντιστικά χέρια μέσα σε μόνο τρεις μέρες.

Χαλιφάτο

2013-2014

Η αραβική άνοιξη, η απομάκρυνση των αμερικανικών στρατευμάτων, σε συνδυασμό με το κενό που δημιουργήθηκε στο ιρακινό πολιτικό σύστημα και η έναρξη του συριακού πολέμου δημιούργησαν τις κατάλληλες συγκυρίες για να μπορέσει το ISIS να επεκτείνει τα εδάφη του και να ιδρύσει Χαλιφάτο. Στην πραγματικότητα κατάφερε μέσα σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα και με αιφνιδιαστικές επιθέσεις να επεκτείνει τα εδάφη του σε βάρος της συριακής και ιρακινής επικράτειας.

Τρία είναι τα μοντέλα που λειτούργησαν και οδήγησαν το ISIS σε αυτήν την επιτυχία. Πρώτον, συνενώθηκε και απορρόφησε άλλες τρομοκρατικές οργανώσεις, τα εδάφη των οποίων πέρασαν αμέσως στον έλεγχο του Κράτους ²⁵. Δεύτερο μοντέλο είναι η διάσπαση οργανώσεων, με παράδειγμα τους Πακιστανούς Ταλιμπάν, η οργάνωση των οποίων διασπάστηκε και μέρος των αρχηγών δημιούργησε ξεχωριστή ομάδα, που έγινε δεκτή από το ISIS, ενώ το τρίτο μοντέλο αφορά την επιθετική κατάληψη εδαφών (Neumann, 2016).

Τον Ιούλιο του 2013, το ISIS εξαπολύει την καμπάνια «Soldier's Harvest» με σκοπό να εκφοβίσει και στη συνέχεια να εκτοπίσει τις ιρακινές αρχές (Lewis, 9/10/2013). Η στρατηγική αυτή άρχισε να αποδίδει καρπούς γρήγορα, καθώς μέχρι τις αρχές του 2014 το ISIS κατάφερε να πάρει τον έλεγχο σχεδόν ολόκληρης της ιρακινής

---

²⁵ Παραδείγματα αποτελούν η οργάνωση Ansar al- Sharia στη Λιβύη και η Boko Haram στη Νιγηρία, οι οποίες το 2014 και το 2015 αντίστοιχα, δήλωσαν πίστη και υποταγή στο ISIS.

επαρχίας Anbar, συμπεριλαμβανομένης της πόλης Fallujah και μέρος της πόλης Ramadi (“Iraq government”, 2014).

Ταυτόχρονα, οι δυνάμεις του ISIS άρχισαν να κατευθύνονται στην βορειοανατολική Συρία με την πόλη Raqqa να βρίσκεται στο στόχαστρό τους. Εκεί συνάντησαν αρχικά αντίσταση από την συριακή τζιχαντιστική οργάνωση Al-Nusra Front, η οποία μαχόταν εναντίον της συριακής κυβέρνησης. Όμως η σύλληψη ντόπιων από την Al-Nusra προκάλεσε λαϊκές αντιδράσεις, και μέρος της οργάνωσης δήλωσε πίστη στο ISIS. Ο Bakr al-Baghdadi ζήτησε την διάλυση της Al-Nusra και την ενσωμάτωσή της στο Κράτος, πρόταση που απέρριψε ο αρχηγός της τελευταίας, Abu Mohammed al-Joulani. Σταδιακά όμως ο αριθμός των υποστηρικτών μεγάλωσε υπέρ του Κράτους, το οποίο ασκώντας μεγάλη πίεση στην πόλη, ανέλαβε εν τέλει τον πλήρη έλεγχο της τον Ιανουάριο του 2014, κάνοντάς την πρωτεύουσά του (Petkova, 28/3/2017).

Πολλές είναι οι τεκμηριωμένες μαρτυρίες για συλλήψεις, σφαγές και δολοφονίες του ISIS, ενώ η πλειοψηφία των πολιτών εγκατέλειπε την πόλη. Οι SDF έκοψαν τους δρόμους που οδηγούσαν στη Raqqa, ενώ ταυτόχρονα το ISIS τοποθετούσε οδοφράγματα, μετατρέποντας την πόλη σε φρούριο (Petkova, 28/3/2017). Αυτές οι εξελίξεις ανάγκασαν την Al-Qaeda να αποσαφηνίσει τη σχέση της με το ISIS. Μέσω δημοσιεύσεων η διοίκηση της μητέρας οργάνωσης δήλωσε την απογοήτευσή της από την μονομερή ίδρυση του ISIS και γι’ αυτό ξεκαθαρίζει πως δεν έχει καμία σχέση με το ίδιο, αλλά ούτε και με τις ενέργειες του (“Al-Qaeda disavows”, 2014).

Επόμενη μεγάλη κατάκτηση του ISIS ήταν η Μοσούλη («Mosul»), η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη του Ιράκ, με πληθυσμό 2 εκατομμυρίων κατοίκων. Στις 6 Ιουνίου 2014 κομβόι φορτηγών, που μετέφερε το καθένα 2 μαχητές του ISIS, έκανε την εμφάνισή του από τα δυτικά, διασχίζοντας την έρημο που ενώνει τα ιρακικά με τα συριακά σύνορα, πυροβολώντας τα δύο σημεία ελέγχου της πόλης. Μέσα σε μία ώρα η οργάνωση βρισκόταν στο κέντρο της Μοσούλης προκαλώντας την κατάρρευση της έκτης ταξιαρχίας της Τρίτης ιρακινής Μεραρχίας, που βρισκόταν στην πρώτη γραμμή υπεράσπισης. Οι ιρακινές δυνάμεις κυμαίνονταν γύρω στις 10.00 άνδρες, παρά το γεγονός ότι στους καταλόγους ήταν εγγεγραμμένοι 25.000 στρατιώτες (Parker, Coles, Salman, 14/10/2014).

Σύμφωνα με το Reuters μέχρι το απόγευμα της 8^{ης} Ιουνίου το ISIS είχε μεταφέρει στη Μοσούλη περισσότερα από 100 οχήματα που μετέφεραν πάνω από 400 άνδρες. Μέχρι την επόμενη μέρα μόνο μια μικρή δύναμη 40 ανδρών της τοπικής αστυνομίας αντιστεκόταν στους τζιχαντιστές, αλλά το απόγευμα της ίδια μέρας λύγισε. Η τελευταία κίνηση που έδωσε τη χαριστική βολή για την πτώση της Μοσούλης, ήταν η απόφαση του τότε αναπληρωτή επικεφαλής του Υπουργείου Αμύνης Aboud Qanbar να μην επιτεθεί χρησιμοποιώντας την ανέγγιχτη Δεύτερη Μεραρχία που βρισκόταν στην Ανατολική Μοσούλη απέναντι από τον ποταμό, καθώς δεν ήθελε να ρισκάρει τους στρατιώτες που της είχαν απομείνει. Αντιθέτως, την εγκατέλειψε, παίρνοντας μαζί ως συνοδεία 46 άντρες και 14 φορτηγά, με αποτέλεσμα μέσα σε λίγες ώρες η υπόλοιπη Δεύτερη Μεραρχία να εγκαταλείψει με τη σειρά της την ανατολική Μοσούλη. Οι φιλοδοξίες του ISIS για κατάληψη μια γειτονιάς της Μοσούλης για λίγες ώρες κατέληξαν σε θρίαμβο, αφού μέσα σε μόνο τρεις μέρες κατάφεραν να καταλάβουν ολόκληρη την πόλη (Parker, Coles, Salman, 14/10/2014).

Ακόμα και σήμερα δεν έχουν αποσαφηνιστεί οι λόγοι που η Μοσούλη έπεσε τόσο γρήγορα, ενώ οι οποιεσδήποτε πληροφορίες προέρχονται από μαρτυρίες στρατιωτών. Η κυβέρνηση της Βαγδάτης ρίχνει τις ευθύνες στον Mahdi Gharawi, τον τότε επιχειρησιακό διοικητή της επαρχίας Nineveh, στην οποία ανήκε η Μοσούλη και τον κατηγορήσει για παράλειψη καθήκοντος. Στην πραγματικότητα όμως η ευθύνη μοιράζεται σε όλους τους ανώτερους αξιωματικούς και στον ίδιο τον Nouri al-Maliki, τον τότε πρωθυπουργό του Ιράκ. Η ιρακινή κυβέρνηση είχε απορρίψει πολλές φορές την κουρδική παροχή βοήθειας την στιγμή που τα περισσότερα ιρακινά στρατεύματα είχαν πέσει στα χέρια του ISIS, ενώ ο Gharawi υποστηρίζει πως δεν έχει σχέση με την τελική εντολή για την παράδοση της πόλης, καθώς δεν είναι εκείνος ο αρμόδιος για να δώσει την εντολή αυτή (Parker, Coles, Salman, 14/10/2014).

Η κατάληψη της Μοσούλης είναι ίσως η σημαντικότερη επιτυχία του ISIS, καθώς η γεωγραφική της θέση είναι στρατηγικά ζωτικής σημασίας, δεδομένου ότι αποτελεί σταυροδρόμι των δρομολογίων μεταξύ Ιράκ, Συρίας και Τουρκίας. Η οργάνωση κατάλαβε αμέσως το μέγεθος της επιτυχίας της και με ακμαίο ηθικό ο ηγέτης της Abu Bakr al-Baghdadi, ανακοινώνει την ίδρυση Χαλιφάτου, ενώ ο ίδιος αυτοανακηρύσσεται Χαλίφης και «ηγέτης των απανταχού μουσουλμάνων». Το ISIS

μετονομάζεται σε IS²⁶, απορρίπτει τις δημοκρατικές αξίες της Δύσης, επιβάλλει τη Sharia και προωθεί τις επεκτατικές του βλέψεις (“Isis rebels”, 2014).

Μέσα στο καλοκαίρι η οργάνωση έχει ήδη καταλάβει εδάφη της ερήμου στα βόρεια και ανατολικά σύνορα της Συρίας με το Ιράκ. Η ιρακινή κυβέρνηση προσπάθησε να ανακτήσει τον έλεγχο της ιρακινής πόλης Tikrit, όμως δεν τα κατάφερε (Holmes & al-Rubeii, 30/6/2014). Το IS συνέχισε την εκστρατεία του βορειοδυτικά του Ιράκ, καταλαμβάνοντας τον Αύγουστο τις πόλεις κουρδικής πλειοψηφίας Zumar και Sinjar, οι κάτοικοι των οποίων εγκατέλειψαν τα σπίτια τους και κατευθύνθηκαν προς τα βουνά για να ξεφύγουν. Η ασφαλής διαφυγή μέσω της πόλης Tal Afar δεν αποτελούσε επιλογή, καθώς ήταν ήδη στον έλεγχο των τζιχαντιστών (Loveday, 3/8/2014). Οι χιλιάδες Yazidis²⁷ που δεν μπορούσαν να διαφύγουν δολοφονήθηκαν ή έπεσαν θύματα απαγωγής από τους τζιχαντιστές, κατάσταση την οποία ο ΟΗΕ χαρακτήρισε ως περίπτωση γενοκτονίας (Cetorelli, Sasson, Shabila, Burnham, 8/6/2017). Το ίδιο μήνα στην κατοχή των μαχητών του ISIS έπεσε και το Φράγμα της Μοσούλης, το μεγαλύτερο φράγμα του Ιράκ. Η πολιορκία τους όμως δεν κράτησε πολύ, αφού οι κουρδικές δυνάμεις με την βοήθεια αμερικανικών αεροπορικών επιδρομών ξανακέρδισαν το έλεγχο του φράγματος (“Battle rages”, 2014).

Ανάχωμα στην γρήγορη επέκταση του IS αποτέλεσε η κουρδική πόλη στα σύνορα Συρίας–Τουρκίας, Ayn al-Arab, γνωστή και ως Kobane, που αντιστάθηκε σθεναρά στην πολιορκία των τζιχαντιστών τον Σεπτέμβριο του 2014. Η εξωτερική βοήθεια ήρθε αργά, καθώς για μέρες ο συνασπισμός υπό την ηγεσία των ΗΠΑ²⁸ αδιαφορούσε για την μεγάλη ανθρωπιστική κρίση στην περιοχή και τους χιλιάδες κατοίκους που είχαν περάσει τα σύνορα. Οι πρώτες αεροπορικές επιθέσεις του Συνασπισμού έγιναν στις 27 Σεπτεμβρίου, όμως δεν απέτρεψαν το IS από το να καταλάβει επαρχίες στα νότια και ανατολικά της πόλης στις αρχές του Οκτωβρίου. Στα τέλη του ίδιου μήνα οι Κούρδοι μαχητές ενισχύθηκαν αφ’ ενός με αναγκαία όπλα και πολεμοφόδια από τις ΗΠΑ, αφ’ ετέρου με το σώμα των της κουρδικής πολιτοφυλακής

---

²⁶ Μτφρ= Ισλαμικό Κράτος

²⁷ Θρησκευτική μειονότητα που κατοικεί στην περιοχή, η θρησκεία της οποία συνδυάζει στοιχεία από Χριστιανισμό, Ισλάμ και άλλων μονοθεϊστικών θρησκειών.

²⁸Ο συνασπισμός αφορούσε την υποστήριξη συριακής αντιπολίτευσης και την ενεργή στρατιωτική εμπλοκή στον συριακό εμφύλιο εναντίον του ISIS και απαρτιζόταν δυνάμεις των ΗΠΑ (που είχαν ηγετικό ρόλο) του Ηνωμένου Βασιλείου, του Καναδά, της Αυστραλίας, της Γαλλίας, της Τουρκίας και άλλων.

του Ιράκ που ήρθε στη Συρία για να πολεμήσει στο πλευρό τους (“Battle for Kobane”, 2015).

Η πολιορκία του IS κράτησε και τους επόμενους μήνες με την αντίσταση των Κούρδων να είναι εντυπωσιακή. Τον Ιανουάριο του 2015 οι τελευταίοι κατάφεραν να αποκτήσουν έλεγχο σε σημαντικούς στρατηγικά λόφους, οι οποίοι είχαν θέα την πόλη του Kobane. Μέχρι το τέλος του μήνα ο έλεγχος των Κούρδων στην πόλη είχε φτάσει το 80%, κατάσταση που ανάγκασε το IS να αποχωρήσει μετά από 4 μήνες πολιορκίας. Το Ισλαμικό Κράτος γνώρισε βαθιά στρατιωτική ήττα, σε συνδυασμό και την απώλεια πάνω από 1.000 μαχητών του (“ISIL on 24-hour”, 2015). Σε μια ένδειξη δύναμης και ίσως υπενθύμισης πως είναι ακόμα ζωντανό και δεν μπορεί να ηττηθεί τον Ιούνιο του 2015 το Κράτος εισέβαλλε πάλι στον πόλη του Kobane και πραγματοποίησε μια από τις μεγαλύτερες σφαγές της Συρίας, σκοτώνοντας με βίαιο τρόπο 146 κατοίκους (“Battle for Kobane”, 2015).

2015

Ήδη από το 2014, και καθ’ όλη τη διάρκεια της ζωής του, το ISIS παράλληλα με τις στρατιωτικές του επιθέσεις και την κατάληψη πόλεων για να προωθήσει την εικόνα του και να σπείρει τον τρόμο, δημοσίευε στο διαδίκτυο βίντεο με αποκεφαλισμούς, πυρπολισμούς και άγριες δολοφονίες αμάχων και ομήρων. Από τις αρχές του 2015 και στη συνέχεια, οι βομβιστικές επιθέσεις αυτοκτονίας εντός η εκτός της επικράτειάς του έγιναν αναπόσπαστο μέρος της τακτικής της οργάνωσης, αφήνοντας πίσω εκατοντάδες νεκρούς και δημιουργώντας ένα παγκόσμιο κλίμα ανασφάλειας και φόβου.

Στο διάστημα μεταξύ Ιανουαρίου και Μαΐου 2015, το IS δεν προχώρησε σε στρατιωτικές επιχειρήσεις, αλλά αρκέστηκε σε βομβιστικές επιθέσεις αυτοκτονίας και σε αποτρόπαιες δολοφονίες αμάχων. Η πρώτη επίθεση έγινε στο Παρίσι στις 7 Ιανουαρίου εναντίον του σατιρικού περιοδικού «Charlie Hebdo, στις 21 Ιανουαρίου η οργάνωση κυκλοφορεί βίντεο με τον αποκεφαλισμό 21 Χριστιανών Αιγύπτων, ενώ τον μήνα Μάρτιο εξαπολύει επιθέσεις στην Τύνιδα και την Υεμένη. Τον Απρίλιο καταλαμβάνει το παλαιστινιακό στρατόπεδο προσφύγων «Yarmouk» στη Δαμασκό, ενώ δημοσιεύει βίντεο, όπου το παρακλάδι της οργάνωσης στην Λιβύη εκτελεί δεκάδες Χριστιανούς Αιθίοπες (“Timeline”, 2019).

Παρά τις μικρές απώλειες που παρατηρήθηκαν στα εδάφη του Ισλαμικού Κράτους, κυρίως στα βόρεια του Ιράκ²⁹, ο Μάιος αποτελεί μήνα μεγάλης εδαφικής κινητικότητας για την οργάνωση, αφού καταφέρνει να καταλάβει δύο σημαντικές πόλεις σε Ιράκ και Συρία. Στις 14 Μαΐου το ISIS επιτίθεται στην πόλη Ramadi, πρωτεύουσα της επαρχίας Anbar, τμήματα της οποία είχε ήδη καταλάβει από το 2014, χρησιμοποιώντας μπουλντόζες, βομβιστές αυτοκτονίας, και βόμβες σε αυτοκίνητα για να γκρεμίσει τις πύλες της πόλης. Η κατάσταση τις δύο πρώτες μέρες ήταν αμφίροπη, με την ιρακινή κυβέρνηση να ζητά την αμερικανική βοήθεια για παροχή όπλων και πολεμοφοδίων, και τον al-Baghdadi να καλεί νεοσύλλεκτους για να πολεμήσουν στο πλευρό της οργάνωσης (Alkhshali, Basil, Botelho, 16/5/2015). Μέσα σε δύο μέρες η κατάσταση άλλαξε υπέρ του ISIS, με την οργάνωση να καταλαμβάνει το τοπικό ιρακινό κέντρο επιχειρήσεων, προκαλώντας την υποχώρηση των ιρακινών αρχών. Το IS κατάσχει όπλα και πολεμοφόδια που άφησαν πίσω τους οι ιρακινοί στρατιώτες καταλαμβάνει αρχικά την περιοχή της Malaab τον έλεγχο ολόκληρης της πόλης (Arango, 17/5/2015).

Ούτε η ιστορική πόλη Palmyra της Συρίας που αποτελεί παγκόσμια κληρονομιά της UNESCO κατάφερε να ξεφύγει από τις κατακτήσεις του IS. Ακολούθησαν σκηνές πανικού με τους στρατιώτες και την τοπική αστυνομία να τρέπονται σε φυγή και τραυματισμένοι κάτοικοι να εγκαταλείπουν τα σπίτια τους. Η επιχείρηση αυτή, αποτελεί σημαντική επιτυχία, καθώς εκτός από τις αρχαιότητες που θα χρησιμοποιηθούν ως προϊόντα παράνομου εμπορίου για τη χρηματοδότηση της οργάνωσης, η πόλη διαθέτει σημαντικά κοιτάσματα φυσικού αερίου και ένα μεγάλο οδικό δίκτυο που διασχίζει την έρημο της χώρας (Barnard & Saad, 20/5/2015).

Μέσα στις επόμενες βδομάδες η οργάνωση καταλαμβάνει την πόλη Sirte της Λιβύης, μια πόλη με σημαντική γεωστρατηγική θέση, δεδομένου ότι κοντά της βρίσκονται μεγάλα κοιτάσματα πετρελαίου και τερματικοί σταθμοί. Στη συνέχεια, μέσα στους επόμενους μήνες αναλαμβάνει ευθύνη για τις τρομοκρατικές επιθέσεις που έλαβαν χώρα σε στην ανατολική Σαουδική Αραβία, την Υεμένη, την Τυνησία, το Λίβανο και το Μπαγκλαντές. Μπορεί το IS να έχασε τρεις πόλεις, μεταξύ των οποίων

---

²⁹ Μεταξύ άλλων και την πόλη Tikrit, η οποία ανακαταλαμβάνεται από τις ιρακινές δυνάμεις

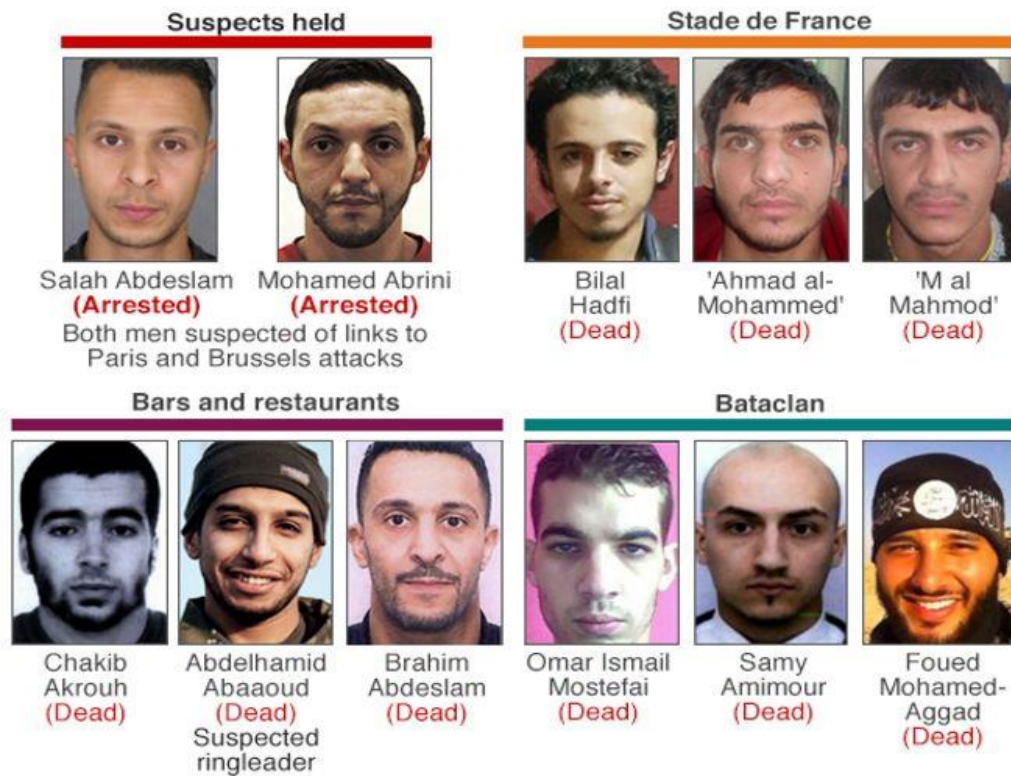
η πόλη Sinjar³⁰, από τις κουρδικές δυνάμεις, κατάφερε όμως να κερδίσει σημαντικά εδάφη στην νοτιοδυτική Συρία, κοντά στην πόλη Aleppo (“Timeline”, 2019).

Στα τέλη του 2015 οι τρομοκρατικές επιθέσεις μεταφέρθηκαν και στο ευρωπαϊκό έδαφος με το Παρίσι να βρίσκεται πάλι στο στόχαστρο. Το κέντρο της γαλλικής πρωτεύουσας δέχτηκε το βράδυ της 13^{ης} Νοεμβρίου 2015 ταυτόχρονες τρομοκρατικές επιθέσεις από οπλισμένους μαχητές και βομβιστές αυτοκτονίας. Στόχους αποτέλεσαν το στάδιο «Stade de France», στο οποίο διεξαγόταν φιλικός αγώνας ποδοσφαίρου μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας, το κέντρο της πόλης στις οδούς «Rue Alibert», «Rue de la Fontaine au Roi», «Rue de Charonne», η λεωφόρος «Voltaire» και η αίθουσα συναυλιών «Bataclan», στην οποία διεξαγόταν συναυλία καλιφορνέζου ροκ συγκροτήματος (“Paris attacks”, 2015). Η Γαλλία θρηνεί 130 θύματα και εκατοντάδες τραυματίες, ενώ όλοι οι τρομοκράτες ή σκοτώθηκαν από τα πυρά της γαλλικής αστυνομίας, ή αποτελούσαν βομβιστές αυτοκτονίας και ανατινάχθηκαν. Οι συνεργάτες που βοήθησαν στην διεξαγωγή των επιθέσεων εντοπίστηκαν και συνελήφθησαν τις επόμενες μέρες μετά από συνεργασία των δυνάμεων ασφαλείας των ευρωπαϊκών χωρών. Την επόμενη μέρα το IS αναλαμβάνει την ευθύνη για τις επιθέσεις, ενώ ο Γάλλος Πρόεδρος Francois Hollande κηρύττει κατάσταση εκτάκτου ανάγκης και στις 15 Νοεμβρίου δίνει το πράσινο φως για τον εναέριο βομβαρδισμό στη πόλη Raqqa της Συρίας, πλήττοντας τοποθεσίες του IS (“2015 Paris”, 2019).

Στο τέλος του 2015 το ISIS δέχεται ένα σημαντικό πλήγμα, καθώς οι ISF με την βοήθεια αμερικανικών εναέριων επιθέσεων καταφέρνουν να καταλάβουν το κεντρικό κτιριακό συγκρότημα της ιρακινής κυβέρνησης στην πόλη Ramadi, η οποία βρισκόταν υπό τζιχαντιστική πολιορκία για 7 μήνες (Mustafa & Loveday, 27/12/2015).

---

³⁰ Την πόλη Tal Abyad, και την Ain Issa

Source: Pictures AFP, EVN, EPA, Belgian Police

BBC

Εικόνα 7: Οι τρομοκράτες της 13^{ης} Νοεμβρίου

2016

Μέχρι τον Μάιο του 2016, το IS είχε αναλάβει την ευθύνη για τις τρομοκρατικές επιθέσεις σε Κωνσταντινούπολη, Ινδονησία, Βέλγιο και Βαγδάτη, ενώ είχε χάσει τις πόλεις Hit και Rutbah από τις ιρακινές δυνάμεις (“Timeline”, 2019). Τον ίδιο μήνα, αμερικανικές εναέριες επιθέσεις, αφ’ ενός ενίσχυσαν τις κουρδικές δυνάμεις, οι οποίες ξεκίνησαν επιχειρήσεις στην περιοχή νότια της πόλης Raqqa, απειλώντας για πρώτη φορά εδαφικά τον έλεγχο του IS μετά την κατάληψη της πόλης το 2014 (Sly, 24/5/2016), και αφ’ ετέρου τον Ιούνιο βοήθησαν τον ιρακινό στρατό να ανακαταλάβει την πόλη Fallujah (“IS conflict”, 2016).

Τους επόμενους μήνες το Κράτος πραγματοποίησε τρομοκρατικές επιθέσεις σε Φλόριντα και Μινεσότα των ΗΠΑ, Υεμένη, Κωνσταντινούπολη, Μπαγκλαντές, Βαγδάτη, Σαουδική Αραβία, Νίκαια της Γαλλίας, Καμπούλ, Βέλγιο, Μόσχα, Λιβύη, Κένυα, Πακιστάν και Βερολίνο της Γερμανίας³¹ (“Timeline”, 2019).

³¹ Τρομοκρατική επίθεση σε χριστουγεννιάτικη αγορά στο Βερολίνο. Το IS καλεί για περισσότερες επιθέσεις στην Ευρώπη και συμβουλεύει τους μουσουλμάνους να βρίσκονται μακριά από χριστουγεννιάτικες γιορτές.

Μέχρι το τέλος του έτους οι εδαφικές ήττες του Κράτους ήταν περισσότερες από τις νίκες. Οι λιβυκές δυνάμεις, με την βοήθεια των ΗΠΑ, κατάφεραν να κερδίσουν πίσω την πόλη Sirte, που βρισκόταν υπό τζιχαντιστικό έλεγχο από το 2014. Οι πρώτες επιχειρήσεις ξεκίνησαν από το καλοκαίρι, με τους μαχητές του IS να τρέπονται σε φυγή πριν καν αρχίσει η μάχη, ενώ η πλήρης νίκη των λιβυκών αρχών ήρθε στις αρχές του Δεκεμβρίου (Amara, 6/12/2016). Μια συμμαχία 30.000 στρατευμάτων των ιρακινών και κουρδικών δυνάμεων με τη βοήθεια εναέριων βομβαρδισμών από τον συνασπισμό των ΗΠΑ ξεκίνησαν προσπάθειες για την απελευθέρωση της Μοσούλης. Οι επιχειρήσεις απέδωσαν καρπούς, αφού μέχρι το τέλος του χρόνου οι ιρακινές δυνάμεις είχαν κερδίσει αρκετές εκτάσεις στην ανατολική Μοσούλη και προχωρούσαν σταδιακά προς το κέντρο της πόλης (Torrey, Gutierrez, Scruton, 26/6/2017). Η κατάσταση αυτή άσκησε πίεση στο Ισλαμικό Κράτος, οδηγώντας το τελευταίο στην απόφαση να προχωράει σε αντίποινα, τα οποία θα λειτουργούσαν και ως αντιπερισπασμό στη μάχη της Μοσούλης. Η επίθεση στην ιρακινή πόλη Kirkuk δεν είχε τα επιθυμητά αποτελέσματα, αφού οι κουρδικές δυνάμεις έθεσαν την κατάσταση υπό τον πλήρη έλεγχό τους (“Mosul Battle”, 2016). Αντίθετα, κατάφερε να ελέγξει την ιρακινή πόλη Rutba, που βρίσκεται πολύ κοντά στα σύνορα με την Ιορδανία και τη Συρία (“ISIL captures”, 2016).

Το IS γνώρισε μια ακόμα ήττα, αφού Σύριοι επαναστάτες, με την βοήθεια της Τουρκίας, πήραν πίσω την συμβολική πόλη Dabiq, όπου θα λάμβανε χώρα η τελική μάχη μεταξύ Μουσουλμάνων και Χριστιανών (Withnall, 16/10/2016). Η ήττα αυτή ισοσταθμίστηκε με την επανάκτηση της Palmyra, την οποία είχε χάσει από συριακές και ρωσικές δυνάμεις τον Μάρτιο του ίδιου έτους. Οι μαχητές επιτέθηκαν από πολλά μέτωπα, αναγκάζοντας τις κυβερνητικές αρχές σε υποχώρηση, θέτοντας έτσι την πόλη για δεύτερη φορά υπό τον έλεγχό τους (“ISIS recaptures”, 2016).

2017-2018

Από το 2017 το IS βλέπει τα εδάφη του να συρρικνώνονται συνεχώς, περνώντας έτσι σε μια φάση σταδιακής παρακμής. Οι όποιες επιθέσεις σε μικρά χωριά δεν μπορούν να συγκριθούν με την ήττα του Κράτους στις δύο σημαντικότερες πόλεις του Χαλιφάτου, τη Raqqa και τη Μοσούλη.

Οι τρομοκρατικές επιθέσεις, ως μέσο πρόκλησης φόβου, συνεχίζονται με το Κράτος να χτυπά, κατά τους πρώτους μήνες του έτους, την συριακή πόλη Tartous, την

Κωνσταντινούπολη, τη Βαγδάτη, το Αφγανιστάν, την Καμπούλ, το Λονδίνο, το Μπαγκλαντές και τη Δαμασκό (“Timeline”, 2019).

Η μάχη για τη Μοσούλη που έχει ξεκινήσει ήδη από τον Οκτώβρη του 2016, εξελίσσεται σταδιακά υπέρ των ιρακινών δυνάμεων, οι οποίες μέχρι τον Ιανουάριο του 2017 είχαν απελευθερώσει όλη την ανατολική πλευρά της πόλης. Το πυκνό και αστικό πεδίο της δυτικής πλευράς δυσκόλευε πολύ το έργο των ιρακινών αρχών, οι οποίες έδωσαν πολύμηνες βάναντες μάχες ανταρτοπόλεμου σώμα με σώμα, υπό τον καταϊγισμό ελεύθερων σκοπευτών και βομβιστών αυτοκτονίας. Το τελικό αποτέλεσμα ήρθε τον Ιούλιο του 2017 με την Μοσούλη να ελευθερώνεται από την τζιχαντιστική κατοχή. Η απόφαση του IS να ανατινάξει το Τεμένους al-Nuri, από το οποίο ο Baghdadi ανακήρυξε την ίδρυση του Χαλιφάτου το 2014, έχει διττή σημασία. Αφ’ ενός αποτελεί μια επίσημη διακήρυξη του Κράτους ότι έχει ηττηθεί, και αφ’ ετέρου η οργάνωση ήθελε να αποτρέψει τις ιρακινές δυνάμεις από το να ανακοινώσουν την νίκη τους στο ίδιο σημείο που είχε ανακοινωθεί το Χαλιφάτο (Arango & Gordon, 9/7/2017).

Παράλληλα με την μάχη για την Μοσούλη, το IS είχε να αντιμετωπίσει και τις SDF, οι οποίες με την βοήθεια των ΗΠΑ, από τον Ιούνιο, είχαν περικυκλώσει την πρωτεύουσα του Κράτους, τη συριακή πόλη Raqqa. Στις 20 Οκτωβρίου η πόλη απελευθερώνεται, στις αρχές του Νοεμβρίου οι SDF ανακαταλαμβάνουν την συριακή πόλη Deir Ezzor, ενώ οι ιρακινές δυνάμεις πήραν πίσω και την τελευταία πόλη που ήταν υπό τζιχαντιστικό έλεγχο, την πόλη Rawa (“Timeline”, 2019).

Το 2018 βρίσκει το IS στρατιωτικά ηττημένο σε Ιράκ και Συρία, ενώ για πρώτη φορά μετά το 2014, δεν βρίσκεται στην πρώτη θέση της παγκόσμιας λίστας με τις πιο φονικές τρομοκρατικές οργανώσεις (Institute for Economics & Peace, 2019). Οι πόλεις Μοσούλη και Raqqa, ίσως οι δύο σημαντικότερες κατακτήσεις της οργάνωσης, έχουν ήδη απελευθερωθεί, αποδυναμώνοντάς την. Παρά τις εδαφικές της απώλειες, κατά τη διάρκεια του 2018 επιχειρεί πολιορκίες σε πόλεις και χωριά, αλλά αποτυγχάνει εξαιτίας της σθεναρής και αποτελεσματικής αντίστασης των ιρακινών και συριακών δυνάμεων ασφαλείας (“Timeline”, 2019).

Απολογισμός Χαλιφάτου και λόγοι πτώσης του

Μέσα σε λίγους μήνες από την ίδρυσή του το Ισλαμικό Κράτος κατάφερε να ελέγξει μια έκταση χιλιάδων χιλιομέτρων, που συμπεριλάμβανε μερικές από τις σημαντικότερες πόλεις σε Ιράκ και Συρία, έναν πληθυσμό κοντά στα 6-8 εκατομμύρια

ανθρώπους, ενώ ήταν παρόν σε 5 χώρες. Εκμεταλλεύτηκε στο έπακρο τους πόρους των εκτάσεων αυτών, όπως τα κοιτάσματα πετρελαίου, τα αποθέματα όπλων και την φορολογία των κατοίκων, καταστάσεις που την μετέτρεψαν σε μια ισχυρή και πλούσια τζιχαντιστική δύναμη. Φαίνεται, λοιπόν, πως η οργάνωση τρεφόταν μόνο με την επέκταση και την κατάκτηση καινούργιων εδαφών. Αυτή η τακτική, παρά τα γρήγορα αποτελέσματα που είχε στην αρχή, δεν άργησε να ξεδιπλώσει τα μειονεκτήματά της. Η συνεχής επέκταση, εκτός από το θάνατο πολλών μαχητών, δεν έδινε στην οργάνωση το χρόνο για να δημιουργήσει έναν σωστό και ομαλό τρόπο διακυβέρνησης με σκοπό την ευημερία των κατοίκων που ήδη ήλεγχε.

Η βία, ενώ στα πρώτα χρόνια ζωής του IS λειτούργησε ευεργετικά, με το πέρασμα του χρόνου αποτέλεσε έναν από τους λόγους της πτώσης του. Στην αρχή, οι αρχηγοί των τοπικών φυλών υποστήριζαν τη βία της οργάνωσης, καθώς παρατήρησαν πως η εφαρμογή της ενίσχυε την τήρηση των νόμων και της δικαιοσύνης. Αργότερα όμως, αποδείχθηκε πως η βία ήταν τελικά το μόνο που μπορούσε να προσφέρει η οργάνωση, χρησιμοποιώντας την με αποτρόπαιο και φρικαλέο τρόπο. Από το 2014 μέχρι σήμερα 27,947 άνθρωποι έχουν χάσει τη ζωή τους εξαιτίας της τρομοκρατίας του IS, με το μεγαλύτερο ποσοστό να αφορά Ιρακινούς πολίτες και στρατιώτες.

Σημαντικό μέρος της αποτυχίας και της πτώσης του IS, οφείλεται και στην επιτυχία του συνασπισμού των ΗΠΑ, και των τοπικών αρχών και δυνάμεων ασφαλείας. Η επεκτατική του συμπεριφορά και οι τρομοκρατικές επιθέσεις σε πόλεις εντός και εκτός των εδαφών της, δημιούργησε έναν συνασπισμό δυτικών δυνάμεων, ο οποίος συνέβαλε τα μέγιστα στην προσπάθεια των τοπικών αρχών να ανακαταλάβουν τα εδάφη τους (Burke, 21/10/2017).

Οι ενέργειες και οι δράσεις της μέχρι σήμερα ύπαρξης του Χαλιφάτου επηρέασαν όχι μόνο την τοπική, αλλά και την παγκόσμια κοινωνία. Εκτός από τους χιλιάδες νεκρούς, εκατομμύρια άνθρωποι εγκατέλειψαν τις κατοικίες τους και εκτοπίστηκαν από τις πόλεις τους στη προσπάθειά τους να σωθούν από την βιαιότητα του Κράτους, δημιουργώντας τεράστια προσφυγικά κύματα κυρίως προς την Ευρώπη. Ακόμα και μετά την πτώση του Χαλιφάτου, η επιστροφή στις πόλεις τους είναι αδύνατη, δεδομένων των ανυπολόγιστων υλικών καταστροφών που έχουν υποστεί. Η ανοικοδόμησή τους απαιτεί δισεκατομμύρια δολάρια και δεκάδες χρόνια για να

υλοποιηθεί, έτσι ώστε να μπορούν και πάλι να αποτελέσουν βιώσιμες και κατοικήσιμες πόλεις.

Σημερινή κατάσταση

Ακόμα και σήμερα μπορεί το IS να έχει ηττηθεί στρατιωτικά, όμως οι επιχειρήσεις του δεν έχουν σταματήσει να ταλανίζουν κυρίως τις ιρακινές αρχές. Μπορεί να μην έχει την ικανότητα να ξαναγίνει το Χαλιφάτο του 2014, όμως ακόμα εκτελεί δολοφονίες και απαγωγές εναντίον των τοπικών αρχών. Οι ΗΠΑ εξακολουθούν να έχουν ενεργό ρόλο στην περιοχή και μέσω αεροπορικών επιθέσεων επιτίθενται σε τζιχαντιστικές θέσεις. Οι ιρακινές αρχές υποστηρίζουν πως το IS έχει πλέον τις ρίζες του σε αγροτικές περιοχές, γεγονός όμως που από μόνο του δεν είναι ικανό να αφαιρέσει το αίσθημα του φόβου από την ιρακινή κοινωνία (Schmitt, Rubin, Gibbons-Neff, 19/8/2019).

Ο θάνατος του ιδρυτή του Χαλιφάτου, Abu Bakr al-Baghdadi, από αμερικανικές δυνάμεις (“Timeline”, 2019), παρά τη σημασία της απώλειάς του, δεν φαίνεται ότι θα επιδράσει αρνητικά για το μέλλον της οργάνωσης, η οποία έχει αποδείξει στο παρελθόν ότι οι θάνατοι των ηγετών της δεν την σταματούν από την εκπλήρωση των σκοπών της. Οι δράσεις του Baghdadi, ως Χαλίφης, και η ίδρυση του Χαλιφάτου με φυσικό έδαφος, έχουν αφήσει ισχυρή ιδεολογική κληρονομιά, την οποία ο θάνατός του δεν θα την διαγράψει. Αντίθετα, μπορεί να αποτελέσει έμπνευση για τις επόμενες γενιές να συνεχίσουν και να μεγαλώσουν το έργο του (Gerges, 2017).

Σύγκριση οργανώσεων

Η AL-Qaeda καθ’ όλη τη διάρκεια της ζωής της ήταν ανεξάρτητη, δηλαδή δεν ανήκε και δεν ήταν υπόλογη σε καμία άλλη οργάνωση. Η ηγεσία της απαρτιζόταν από εύπορους και μορφωμένους άντρες που είχαν ζήσει τον σοβιετικό-αφγανικό πόλεμο, η κληρονομιά του οποίου διαπότιζε όλα τα επίπεδα της οργάνωσης. Αντίθετα το ISIS, ανεξαρτητοποιήθηκε στην πορεία από την Al-Qaeda του Ιράκ, στην οποία ο ιδρυτής του αρχικά είχε δηλώσει πίστη.

Η δομή της Al-Qaeda υπηρετεί το πυραμιδικό μοντέλο, με τον ηγέτη να βρίσκεται στην κορυφή της, ενώ το ISIS έχει στοιχεία οργάνωσης και κράτους. Για να γίνει κάποιος μέλος της Al-Qaeda πρέπει να πληροί συγκεκριμένα κριτήρια και να περάσει από εκπαίδευση στα αντίστοιχα στρατόπεδα της οργάνωσης στο Αφγανιστάν, ενώ για το ISIS δεν προβλέπονται ούτε κριτήρια, ούτε εκπαίδευση. Οι μοναχικοί λύκοι

που ενεργούν μόνοι τους έχουν τιμητική και ηρωική θέση για το Ισλαμικό Κράτος, αλλά για την Al-Qaeda θεωρούνται ηττημένοι.

Η ιδεολογία των δύο οργανώσεων έχει κοινές ρίζες, αφού αμφότερες στηρίζονται στον τζιχαντισμό και τον σαλαφισμό. Η ειδοποιός διαφορά βρίσκεται στο ότι το ISIS ερμηνεύει το Ισλάμ στην ακραία του μορφή, υιοθετώντας βίαιες πρακτικές και βασίζει την ύπαρξή του σε μεταγενέστερες προφητείες. Και οι δύο ομάδες χρησιμοποίησαν τη γλώσσα του Ισλάμ για την προσέλκυση μελών, αλλά το ISIS το έκανε με προπαγανδιστικό τρόπο.

Η ίδρυση του Χαλιφάτου αποτελεί απώτερο στόχο και των δύο οργανώσεων, όμως διέφεραν ως προς την στρατηγική που θα ακολουθήσουν για να τον υλοποιήσουν. Αυτή είναι και η αιτία που το ISIS διαφοροποιήθηκε από την Al-Qaeda του Ιράκ και ανεξαρτητοποιήθηκε. Αφ' ενός η Al-Qaeda είχε ως αρχικό στόχο την απομάκρυνση των αμερικανικών στρατευμάτων από τις ιερές πόλεις του Ισλάμ. Εφόσον αυτό θα επιτευχθεί, στη συνέχεια με την υποστήριξη της μουσουλμανική κοινότητας θα μπορούσε να ιδρύσει Χαλιφάτο. Το ISIS φάνηκε πιο ανυπόμονο, αφού αγνόησε την μουσουλμανική υποστήριξη και κατάφερε μέσα σε μόλις λίγους μήνες να δώσει σάρκα και οστά στην ίδρυση του Χαλιφάτου, ένα όραμα που η Al-Qaeda σχεδίαζε να πραγματοποιήσει μετά από δεκαετίες. Η στρατηγική της στοχοποίησης μόνο Αμερικανών της Al-Qaeda, δεν ακολουθήθηκε από το ISIS, το οποίο γρήγορα στράφηκε εναντίον των ομόθρησκών του. Οι συμμαχίες και η δύναμη της Al-Qaeda της επέτρεψαν να δημιουργήσει ένα κράτος εν κράτει στο Αφγανιστάν, ενώ το ISIS με την δύναμη των όπλων κατάφερε να ιδρύσει ένα κράτος με φυσικό έδαφος και εκατομμύρια κατοίκους.

Ο bin Laden ήταν ο κύριος χρηματοδότης της οργάνωσής του και λόγω της περιουσίας του, αλλά και εξαιτίας των δεκάδων επιχειρήσεων που είχε ιδρύσει. Άλλοι πόροι προέρχονταν από συμμαχίες και φιλανθρωπικές οργανώσεις. Αντίθετα το ISIS στήριζε τη χρηματοδότησή του στην αρχαιοκαπηλία, το λαθρεμπόριο πετρελαίου, τις απαγωγές και τη βαριά φορολογία στους υπηκόους του. Μπορεί η Al-Qaeda να ήταν πρωτοπόρος στο οικονομικό και επικοινωνιακό δίκτυο που είχε δημιουργήσει, το ISIS όμως χρησιμοποίησε την επικοινωνία και την τεχνολογία όσο καμία άλλη οργάνωση. Φαίνεται λοιπόν πως το Ισλαμικό Κράτος κατάφερε να εκμεταλλευτεί και αξιοποιήσει τα μέσα και τις ανέσεις της εποχής του στο έπακρο.

Το σημείο που διαφέρουν ως προς τον τρόπο δράσης τους είναι η προετοιμασία και το μέγεθος των επιχειρήσεων. Η Al-Qaeda, στοχοποιώντας μόνο Αμερικανούς, διεξήγαγε μεγάλες επιχειρήσεις εντυπωσιασμού, στις οποίες χρειάστηκε πολύμηνη προετοιμασία και εξειδικευμένη εκπαίδευση, την οποία καθοδηγούσε και επέβλεπε ο ίδιος ο bin Laden. Αντίθετα, το ISIS, στοχοποιώντας και ομόθρησκούς του, χρησιμοποιεί απλές, εύκολα υλοποιήσιμες και αιφνιδιαστικές επιχειρήσεις που ξεχειλίζουν από ωμή βία. Οι επιθέσεις έχουν ελάχιστη προετοιμασία, ενώ η πρωτοβουλίες λαμβάνονται από τα κατώτερα στρώματα και όχι από τον ηγέτη. Εκτός από τις βομβιστικές επιθέσεις και τον μαρτυρικό θάνατο, που αποτελούν και την πιο συνηθισμένη μορφή επίθεσης της Al-Qaeda, το ISIS κάνει χρήση απάνθρωπων όπλων, όπως σεξουαλική βία, απαγωγές, αποκεφαλισμούς και πυρπολισμούς αμάχων.

Οι συνέπειες των τρομοκρατικών τους δράσεων είναι μη συγκρίσιμες, αλλά εξίσου σημαντικές και καταστροφικές και για τις ίδιες και για τον υπόλοιπο κόσμο. Οι επιθέσεις της 9/11 άλλαξαν για πάντα την εξωτερική πολιτική των δυτικών χωρών, ενώ από την άλλη το Χαλιφάτο του ISIS δημιούργησε μια τεράστια προσφυγική κρίση, η οποία με την σειρά της έφερε στο τραπέζι νέα ζητήματα. Κοινά σημεία αποτελούν η επικράτηση μέχρι σήμερα του φόβου και της ανασφάλειας στην κοινωνία και η περαιτέρω εμπλοκή των ΗΠΑ στην Μέση Ανατολή. Από την μία ο «Πόλεμος κατά της Τρομοκρατίας» του Μπους σε Ιράκ και Αφγανιστάν μετά την 9/11, και από την άλλη ο συνασπισμός των δυτικών δυνάμεων, υπό την ηγεσία των ΗΠΑ, μετά την επέκταση του Χαλιφάτου. Και οι δύο οργανώσεις, ενώ επιχειρησιακά σημείωσαν τεράστιες νίκες και το αίσθημα υπεροχής ήταν ενισχυμένο, σήμερα είναι στρατιωτικά ηττημένες και αποδυναμωμένες. Ιδεολογικά, όμως, βγαίνουν νικήτριες, καθώς έχουν καταφέρει να αφήσουν μια βαριά ιδεολογική παρακαταθήκη που θα εμπνεύσει τις επόμενες γενιές.

ΕΠΙΠΕΔΑ ΕΞΕΤΑΣΗΣ	AL-QAEDA	ISIS
Ίδρυση	Ανεξάρτητη από την αρχή	Ξεκίνησε ως Al-Qaeda του Ιράκ
Δομή και οργάνωση	Πυραμιδικό μοντέλο, προσωποπαγής οργάνωση	Στοιχεία οργάνωσης και κράτους
Στρατολόγηση μελών	Συγκεκριμένα κριτήρια για να γίνεις μέλος. Εκπαίδευση από ειδικά στρατόπεδα στο Αφγανιστάν	Όχι κριτήρια και όχι εκπαίδευση. Μοναχικοί λύκοι τιμώνται σαν ήρωες
Ιδεολογία	Τζιχαντισμός, Ισλάμ, σαλαφισμός, πίστη μόνο στις αρχές του Κορανίου	Τζιχαντισμός, ακραία ερμηνεία Ισλάμ, σαλαφισμός, τακφρισμός, πίστη σε μεταγενέστερες προφητείες για την Αποκάλυψη και την έλευση του Μαχντί
Στόχοι	1. Απομάκρυνση αμερικανικών στρατευμάτων 2. υποστήριξη μουσουλμανικής κοινότητας 3. Ίδρυση Χαλιφάτου	1. Ίδρυση Χαλιφάτου με την δύναμη των όπλων, αγνοώντας μουσουλμανική κοινή γνώμη
Χρηματοδότηση	Περιουσία και ίδρυση εταιρειών bin Laden, συμμαχίες	Αρχαιοκαπηλία, απαγωγές, λαθρεμπόριο πετρελαίου, φορολογία

Σύμμαχοι	Ισλαμικά ιδρύματα και μουσουλμανικές οργανώσεις παγκοσμίως	Ιδιώτες από τη γύρω περιοχή της Μέσης Ανατολής
Μέσα επικοινωνίας	Δημόσια τηλέφωνα, άνθρωπος-courtier	Διαδίκτυο
Μέσα προβολής	Ιντερνετικά φόρουμ και ηλεκτρονικά περιοδικά	Διαδίκτυο, Μέσα μαζικής δικτύωσης
Τρόποι δράσης	Επιθέσεις αυτοκτονίας, βομβιστικές επιθέσεις	Επιθέσεις αυτοκτονίας, βομβιστικές επιθέσεις, απαγωγές, πυρπολισμοί, αποκεφαλισμοί, σεξουαλική βία
Τρόποι διεξαγωγής επιθέσεων	Στοχευμένες επιθέσεις με πολύμηνη προετοιμασία και σκληρή εκπαίδευση	Απλές και εύκολα υλοποιήσιμες επιθέσεις ωμής βίας
Συνέπειες δράσεων	Ανθρώπινες απώλειες, Υλικές καταστροφές, επικράτηση φόβου στην κοινωνία, άλλαξε για πάντα το πλαίσιο της ασφάλειας και της εξωτερικής πολιτικής των δυτικών χωρών, περαιτέρω εμπλοκή των ΗΠΑ στην Μέση Ανατολή	Ανθρώπινες απώλειες, Τεράστιες υλικές καταστροφές ολόκληρων πόλεων, επικράτηση φόβου στην κοινωνία, τεράστια προσφυγική κρίση, περαιτέρω εμπλοκή των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή
Σημερινή κατάσταση	Στρατιωτικά ηττημένη Ιδεολογικά νικήτρια	Στρατιωτικά ηττημένο Ιδεολογικά νικήτρια

Συγκεντρωτικά η σύγκριση των οργανώσεων ανά επίπεδο εξέτασης:

Συμπεράσματα

Συμπερασματικά φαίνεται πως η εκστρατεία που ξεκίνησαν οι ΗΠΑ στον σοβιετικό-αφγανικό πόλεμο, να μην λειτούργησε ευεργετικά τότε, αφού η Σοβιετική Ένωση ηττήθηκε, αλλά ταυτόχρονα δημιούργησε τις προϋποθέσεις για την ανάδυση της ισλαμικής τρομοκρατίας, οι ενέργειες της οποίας λειτούργησαν αντίθετα με τις αρχικές προθέσεις των ΗΠΑ για συσπείρωση όλων των μουσουλμάνων εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης. Η συσπείρωση τους, ενθάρρυνε το ηθικό τους και με γνώμονα την βαθιά τους πίστη στο Ισλάμ πίστευαν πως υπερέχουν έναντι οποιασδήποτε άλλης δύναμης. Το αίσθημα αυτό δημιούργησε ένα τεράστιο κύμα ισλαμικής τρομοκρατίας, τα κρούσματα του οποίου έπληξαν τις ίδιες τις ΗΠΑ, αλλά και τον υπόλοιπο κόσμο.

Μεταξύ των δεκάδων τρομοκρατικών οργανώσεων που συνιστούν προϊόντα της παραπάνω κατάστασης, η Al-Qaeda και το ISIS αποτελούν τις φονικότερες τρομοκρατικές ομάδες που έχουν υπάρξει ποτέ, με βάση το μέγεθος των επιθέσεων και τον αντίκτυπό τους στο παγκόσμιο γίγνεσθαι. Η Al-Qaeda του bin Laden πεπεισμένη να εκδιώξει τα αμερικανικά στρατεύματα από τις ιερές πόλεις του Ισλάμ, εξαπέλυσε την μεγαλύτερη τρομοκρατική ενέργεια που έχει γνωρίσει ποτέ η υφήλιος. Κατάφερε να χτυπήσει την καρδιά των ΗΠΑ εκ των έσω, πιλοτάροντας αμερικανικές πτήσεις εσωτερικού, έχοντας πάρει εκπαίδευση από αμερικανικές σχολές πιλότων. Με μυστική και διακριτική πολυετή προετοιμασία και εκπαίδευση, η Al-Qaeda κατάφερε να εκτελέσει με ακρίβεια ένα σενάριο που έμοιαζε να είναι βγαλμένο από ταινία επιστημονικής φαντασίας. Εκείνο που δεν περίμενε είναι πως οι επιθέσεις αυτές θα αποτελούσαν και την αρχή του τέλους της οργάνωσης. Ο Πόλεμος κατά της Τρομοκρατίας που ξεκίνησε ο Μπους, ενίσχυσε την αμερικανική παρουσία στην Μέση Ανατολή και αποδυνάμωσε την Al-Qaeda, η ηγεσία της οποίας τράπηκε σε φυγή.

Παρά το γεγονός ότι το ISIS προέρχεται από την Al-Qaeda του Ιράκ, στην οποία είχε δηλώσει υποταγή ο ηγέτης του, η μετέπειτα ανεξαρτητοποίησή του ανέδειξε μια οργάνωση που λίγες ομοιότητες είχε πλέον με την προκάτοχό του. Κύριος στόχος δεν αποτελούσε η απομάκρυνση των ΗΠΑ από την περιοχή, αλλά η ίδρυση Χαλιφάτου. Μέσα σε λίγους μήνες, το όραμα έγινε πραγματικότητα και το ISIS με αστραπιαίους ρυθμούς και αιφνιδιαστικές επιθέσεις κατάφερε να μετατραπεί από μη κρατικό σε κρατικό δρώντα, με το να ελέγχει μια περιοχή χιλιάδων χιλιομέτρων και εκατομμυρίων κατοίκων στην συριακή και ιρακινή επικράτεια. Με πράξεις ωμής και σκληρής βίας, επιτέθηκε σε ομόθησκους, λεηλάτησε πόλεις, επέβαλλε την Sharia και εξαπέλυσε χιλιάδες τρομοκρατικές επιθέσεων εντός και εκτός των συνόρων του. Αυτές οι ενέργειές του, οδήγησαν στον συνασπισμό των δυτικών δυνάμεων, ο οποίος σε συνεργασία με τις ιρακινές, κουρδικές και συριακές δυνάμεις κατάφεραν μετά από 4 χρόνια ισλαμικής κατοχής να ανακαταλάβουν σιγά σιγά πόλεις και εδάφη και να περιθωριοποιήσουν το IS.

Παρά τις όποιες ομοιότητες, η εξέλιξη τους έχει αποδείξει πως αποτελούν δύο ξεχωριστές τρομοκρατικές ομάδες, με διαφορετικούς σκοπούς και μέσα. Τα αποτελέσματα των δράσεών τους, ανεξάρτητα από τον βαθμό και τον τρόπο, έχουν επηρεάσει ανεπανόρθωτα όχι μόνο τις χώρες στις οποίες δρούσαν, αλλά και την υπόλοιπη υφήλιο. Από τις μέχρι σήμερα εξελίξεις αποδεικνύεται ότι όσο ο πόλεμος επιλέγεται ως το κύριο μέσο αντιμετώπισης της ισλαμικής τρομοκρατίας, η εξάλειψη της δεν φαντάζει εφικτή, δεδομένου ότι η ιδεολογία της έχει αφήσει μια βαριά κληρονομιά για τους οπαδούς και τους ακολούθους της, που θα δώσει έμπνευση και κίνητρο στις επόμενες γενιές.

“How can you have a war on terrorism when war itself is terrorism?”

Howard Zinn

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Μπόση Μ. (2000), *Περί του ορισμού της τρομοκρατίας*, (επιμ. Κράτσης Σ.), Αθήνα, Τραυλός

Παπασωτηρίου Χ. (2018), *Η αμερικανική πολιτική από τον Φράνκλιν Ρούζβελτ στον Ντόναλντ Τραμπ*, Αθήνα, Ποιότητα

Παπασωτηρίου Χ. (2009), *Η διεθνής πολιτική στον 21ο αιώνα*, Αθήνα, Ποιότητα

Φίλης Κ. (2017), *Πρόσφυγες, Ευρώπη, Ανασφάλεια*, (επιμ. Βογιατζής Γ.) Αθήνα, Παπαδόπουλος

Ξενόγλωσση

2015 Paris Terror Attacks Fast Facts, (2019/11/13), CNN, Διαθέσιμο στο: <https://edition.cnn.com/2015/12/08/europe/2015-paris-terror-attacks-fast-facts/index.html>, Ανακτήθηκε: 28/11/19

Al-Qaeda disavows ISIS militants in Syria, (2014/2/3), BBC, Διαθέσιμο στο: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-26016318>, Ανακτήθηκε: 27/11/19

Alkhshali H., Basil Y., Botelho G. (16/5/2015), *ISIS on offensive in Iraq's Ramadi, taking over mosque and government buildings*, CNN, Διαθέσιμο στο: <https://edition.cnn.com/2015/05/15/middleeast/iraq-isis/index.html>, Ανακτήθηκε: 28/11/19

Amara H. (6/12/2016), *Libyan forces clear last Islamic State holdout in Sirte*, Reuters, Διαθέσιμο στο: <https://www.reuters.com/article/us-libya-security-sirte/libyan-forces-clear-last-islamic-state-holdout-in-sirte-idUSKBN13V15R>, Ανακτήθηκε: 29/11/19

Arango T. (17/5/2015), *Key Iraqi City Falls to ISIS as Last of Security Forces Flee*, The New York Times, Διαθέσιμο στο: <https://www.nytimes.com/2015/05/18/world/middleeast/isis-ramadi-iraq.html>, Ανακτήθηκε: 28/11/19

- Arango T. & Gordon M. (9/7/2017), *Iraqi Prime Minister Arrives in Mosul to Declare Victory Over ISIS*, The New York Times, Διαθέσιμο στο: <https://www.nytimes.com/2017/07/09/world/middleeast/mosul-isis-liberated.html>, Ανακτήθηκε: 30/11/19
- Barnard A. & Saad H. (20/5/2015), *ISIS Fighters Seize Control of Syrian City of Palmyra, and Ancient Ruins*, The New York Times, Διαθέσιμο στο: <https://www.nytimes.com/2015/05/21/world/middleeast/syria-isis-fighters-enter-ancient-city-of-palmyra.html>, Ανακτήθηκε: 28/11/19
- Battle for Kobane: Key events*, (2015/6/25), BBC, Διαθέσιμο στο: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29688108>, Ανακτήθηκε: 27/11/19
- Battle rages for control of Mosul dam*, (2014/8/18), Al-Jazeera, Διαθέσιμο στο: <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/08/iraq-mosul-dam-islamic-state-2014818841766490.html>, Ανακτήθηκε: 27/11/19
- Bin Laden O. (2005) *Messages to the world: The statements of Osama Bin Laden*, (επιμ. Lawrence B, μτφρ. Howarth J.), London, Verso Books
- Bin Laden: America 'filled with fear'*, (2001/10/7), CNN, Διαθέσιμο στο: <http://edition.cnn.com/2001/WORLD/asiapcf/central/10/07/ret.binladen.transcript/index.html>, Ανακτήθηκε: 24/10/19
- Burke J. (21/10/2017), *Rise and fall of Isis: its dream of a caliphate is over, so what now?*, The Guardian, Διαθέσιμο στο: <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/21/isis-caliphate-islamic-state-raqqa-iraq-islamist>, Ανακτήθηκε: 2/12/19
- Cetorelli V., Sasson I., Shabila N., Burnham G. (8/6/2017), *ISIS' Yazidi Genocide*, Foreign Affairs, Διαθέσιμο στο: <https://www.foreignaffairs.com/articles/syria/2017-06-08/isis-yazidi-genocide>, Ανακτήθηκε: 27/11/19
- Gerges F. (2017), *ISIS: A History*, New Jersey, Princeton University Press
- Gerges F. (2011), *The rise and fall of Al-Qaeda*, New York, Oxford University Press

Gunaratna R. (2002), *Inside Al Qaeda: Global Network of terror*, New York, Columbia University Press

Holmes O. & al-Rubeii I., (30/6/2014), *As caliphate declared, Iraqi troops battle for Tikrit*, Reuters, Διαθέσιμο στο: <https://www.reuters.com/article/us-iraq-security/as-caliphate-declared-iraqi-troops-battle-for-tikrit-idUSKBN0F50QG20140630>, Ανακτήθηκε: 27/11/19

Institute for Economics & Peace (2019), *Global Terrorism Index 2019: Measuring the Impact of Terrorism*, Sydney, Διαθέσιμο στο: <http://visionofhumanity.org/reports/>, Ανακτήθηκε: 2/12/19

Iraq government loses control of Fallujah, (2014/1/4), Al-Jazeera, Διαθέσιμο στο: <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/01/iraq-government-loses-control-fallujah-20141414625597514.html>, Ανακτήθηκε: 27/11/19

IS conflict: Iraqi forces 'retake most' of Falluja, (2016/18/6), BBC, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-36557092>, Ανακτήθηκε: 28/11/19

ISIL captures Iraq town of Rutba as Mosul battle rages, (2016/10/25), Al-Jazeera, Διαθέσιμο στο: <https://www.aljazeera.com/news/2016/10/isil-captures-iraq-town-ratba-mosul-battle-rages-161024191517704.html>, Ανακτήθηκε: 30/11/19

ISIL on 24-hour 'killing rampage' in Syria's Kobane, (2015/6/27), Al-Jazeera, Διαθέσιμο στο: <https://www.aljazeera.com/news/2015/06/isil-24-hour-killing-rampage-kobane-150626144824173.html>, Ανακτήθηκε: 27/11/19

ISIS Fast Facts, (2019/10/30), CNN, Διαθέσιμο στο: <https://edition.cnn.com/2014/08/08/world/isis-fast-facts/index.html>, Ανακτήθηκε: 6/11/19

Isis rebels declare 'Islamic state' in Iraq and Syria, (2014/6/30), BBC, Διαθέσιμο στο: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-28082962>, Ανακτήθηκε: 25/11/19

ISIS recaptures Palmyra in Syria despite Russian bombs, (2016/12/11), CBS NEWS, Διαθέσιμο στο: <https://www.cbsnews.com/news/isis-recaptures-palmyra-syria-despite-russian-bombs-activists-say/>, Ανακτήθηκε: 30/11/19

- Johny S. (2018), *The ISIS Caliphate, from Syria to the doorsteps of India*, India, Bloomsbury India
- Loveday M. (3/8/2014), *Islamic State seizes town of Sinjar, pushing out Kurds and sending Yazidis fleeing*, The Washington Post, Διαθέσιμο στο: https://www.washingtonpost.com/world/islamic-state-seize-town-of-sinjar-pushing-out-kurds-and-sending-yazidis-fleeing/2014/08/03/52ab53f1-48de-4ae1-9e1d-e241a15f580e_story.html, Ανακτήθηκε: 27/11/19
- Lewis J. (9/10/2013), *AQI'S "Soldiers' Harvest" Campaign*, Institute for the Study of War, Διαθέσιμο στο: <http://www.understandingwar.org/backgrounders/aqis-soldiers-harvest-campaign>, Ανακτήθηκε: 27/11/19
- McCants W. (2017), *H ISIS Αποκάλυψη: Η Ιστορία, η στρατηγική και το όραμα για την ημέρα της κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, (επιμ. Σφυρόρεα Σ., μτφρ. Ηλιόπουλος Α.) Αθήνα, Πεδίο (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 2015)
- Mosul battle: IS launches Iraq counter-attack at Kirkuk*, (2016/10/21), BBC, Διαθέσιμο στο: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-37725108>, Ανακτήθηκε: 30/11/19
- Mustafa S. & Loveday M. (27/12/2015), *Iraqi forces capture main government compound in Ramadi*, The Washington Post, Διαθέσιμο στο: https://www.washingtonpost.com/world/middle-east/iraqi-forces-reach-main-government-compound-in-ramadi/2015/12/27/cde96eb8-abe8-11e5-b596-113f59ee069a_story.html, Ανακτήθηκε: 28/11/19
- National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States (2004), *The 9/11 Commission Report: Final Report of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States*, (Authorized Edition), United States of America, W.W. Norton & Company
- Neumann R.P. (2016), *Οι νέοι τζιχαντιστές: Ισλαμικό Κράτος, Ευρώπη και το επόμενο κύμα τρομοκρατίας* (επιμ. Λάμψα Κ., Παπακώστα Ο., μτφρ. Δηράνη Π.) Αθήνα, Διάμετρος IKE (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 2015)
- Paris attacks: What happened on the night*, (2015/12/9), BBC, Διαθέσιμο στο: <https://www.bbc.com/news/world-europe-34818994>, Ανακτήθηκε: 28/11/19

- Parker N., Coles I., Salman R. (14/10/2014), *Special Report: How Mosul fell - An Iraqi general disputes Baghdad's story*, Reuters, Διαθέσιμο στο: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-gharawi-special-report/special-report-how-mosul-fell-an-iraqi-general-disputes-baghdads-story-idUSKCN0I30Z820141014>, Ανακτήθηκε: 24/11/19
- Petkova M. (28/3/2017), *The battle for Raqqa explained*, Al-Jazeera, Διαθέσιμο στο: <https://www.aljazeera.com/indepth/features/2017/03/battle-raqqa-explained-isil-170327072023253.html>, Ανακτήθηκε: 22/11/19
- Public Hearing*, (2004/1/27), National Commission On Terrorist Attacks Upon The United States, Διαθέσιμο στο: https://www.9-11commission.gov/archive/hearing7/9-11Commission_Hearing_2004-01-27.htm, Ανακτήθηκε: 24/10/19
- Schmitt E., Rubin A., Gibbons-Neff T. (19/8/2019), *ISIS Is Regaining Strength in Iraq and Syria*, The New York Times, Διαθέσιμο στο: <https://www.nytimes.com/2019/08/19/us/politics/isis-iraq-syria.html>, Ανακτήθηκε: 2/12/19
- Sly L. (24/5/2016), *U.S.-backed offensive in Syria targets Islamic State's capital*, The Washington Post, Διαθέσιμο στο: https://www.washingtonpost.com/world/middle-east/ground-offensive-in-syria-seeks-to-squeeze-islamic-state-stronghold-raqqa/2016/05/24/68035454-21b0-11e6-b944-52f7b1793dae_story.html, Ανακτήθηκε: 28/11/19
- Smerconish Michael (8/9/2018), *Where is bin Laden's partner in crime, Ayman al-Zawahiri?*, CNN, Διαθέσιμο στο: <https://edition.cnn.com/2018/09/08/opinions/where-is-bin-ladens-partner-in-crime-ayman-al-zawahiri/index.html>, Ανακτήθηκε: 25/10/19
- Swanson A. (18/11/2015), *How the Islamic State makes its money*, The Washington Post, Διαθέσιμο στο: <https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2015/11/18/how-isis-makes-its-money/?>, Ανακτήθηκε: 17/11/19

The Attack Looms, National Commission On Terrorist Attacks Upon The United States,
Διαθέσιμο στο: https://govinfo.library.unt.edu/911/report/911Report_Ch7.htm,
Ανακτήθηκε: 22/10/19

Thompson N. & Shubert A. (14/1/2015), *The anatomy of ISIS: How the 'Islamic State' is run, from oil to beheadings*, CNN, Διαθέσιμο: <https://edition.cnn.com/2014/09/18/world/meast/isis-syria-iraq-hierarchy/index.html>, Ανακτήθηκε: 7/11/19

Timeline: the Rise, Spread, and Fall of the Islamic State, (2019/10/28), Wilson Center,
Διαθέσιμο στο: <https://www.wilsoncenter.org/article/timeline-the-rise-spread-and-fall-the-islamic-state>, Ανακτήθηκε: 28/11/19

Torpey P., Sutierrez P., Scruton P. (26/6/2017), *The battle for Mosul in maps*, The Guardian, Διαθέσιμο στο: <https://www.theguardian.com/world/2016/nov/04/battle-for-mosul-maps-visual-guide-fighting-iraq-isis>, Ανακτήθηκε: 29/11/19

Who was Abu Bakr al-Baghdadi?, (2019/10/28), BBC, Διαθέσιμο στο: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-50200392>, Ανακτήθηκε: 6/11/19

Withnall A. (16/10/2016), *Isis loses 'prophesied' town of Dabiq to Syrian rebels after short battle*, The Independent, Διαθέσιμο στο: <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-dabiq-loses-apocalyptic-prophecy-town-of-dabiq-to-syria-rebels-short-battle-a7363931.html>, Ανακτήθηκε: 29/11/19